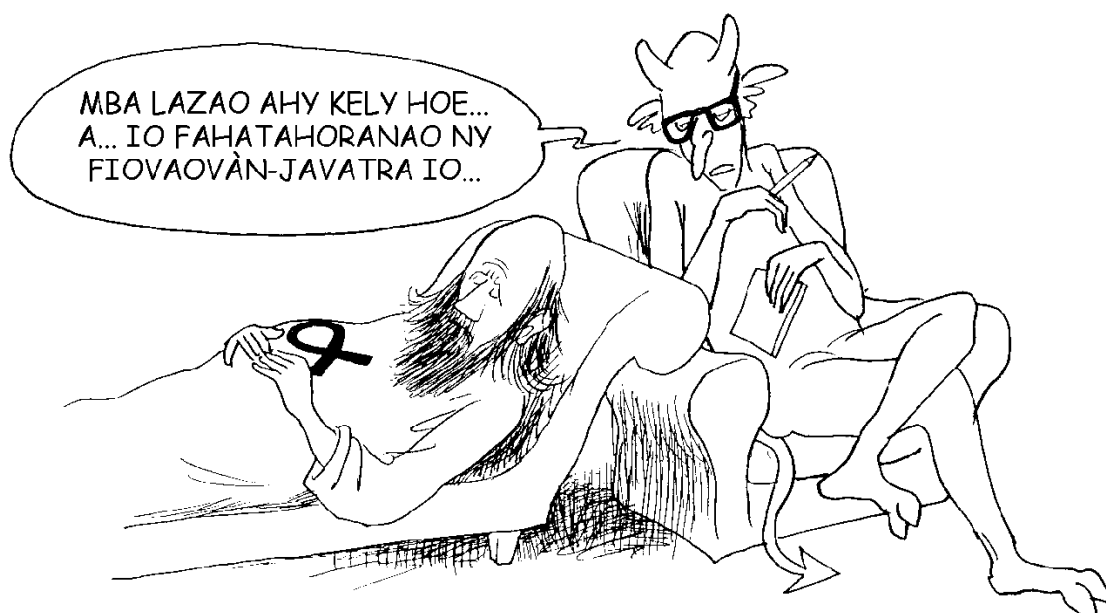

Savoir sans Frontieres

Ny tantaran'i Anselme Lanturlu

BIG BANG

JEAN-PIERRE PETIT

Nandika teny : Tantely RANDRIAMITANTSOA
Lohateny niaingàna : BIG BANG

<http://www.savoir-sans-frontieres.com>

MBA FANTATRAO MOA RY SOFIA,
MATETIKA AHO NO MANONTANY
TENA HOE AVY AIZA IZAO REHETRA
IZAO, HOE AHOANA NO
NISIANIZAO TONTOLO IZAO...

TOY IZAO FOANA VE
HATRAMIM-BOALOHANY
NY **ZAVA-DREHETRA** ?
NY TANY, NY LANITRA ?

MANGA FOANA VE NY
LANITRA
HATRAMINIZAY ?

NAMIRATRA ANOLOANNY LANITRA MAINTY
FOANA VE NY KINTANA ?

TAMIN'NY VOALOHANY INDRINDRA DIA KELY TOKOA NY
TONTOLONTSIKA SADY NAHAMAY BE : AFOBE BITIKA

DIA NIPOAKA VE ?

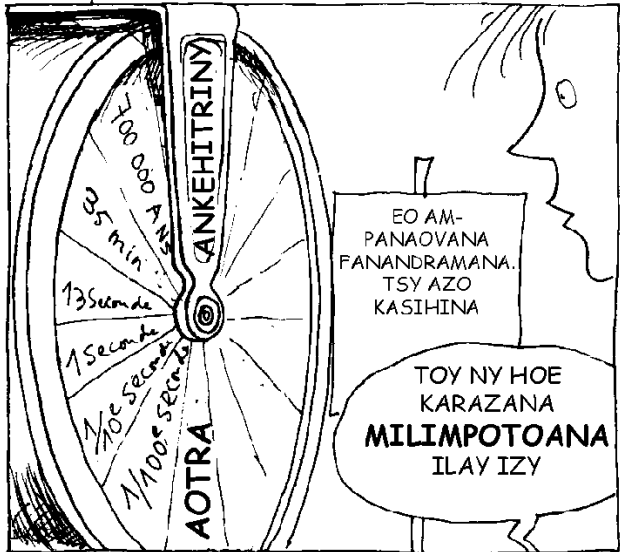
IE, FA TANTARA LAVA BE IZANY, ARY
RAHA HOTANTARAINA DIA MILA
MIVERINA AMIN'NY FOTOANA TANY
ALoha ELABE TANY ISIKA

OAY, AVIA ANIE JEREO
E!

INONA KOA ITY ZAVATRA HAFAHAFY ITY?

EO AM-PANAOVANA FANANDRAMANA. TSY AZO KASHINA

TOY NY HOE KARAZANA MILIMPOTOANA ILAY IZY

TSY HITANAREO HOE HAFAHAFY VE IREO TETIDREFY IREO?

TAMPOKA TEO...

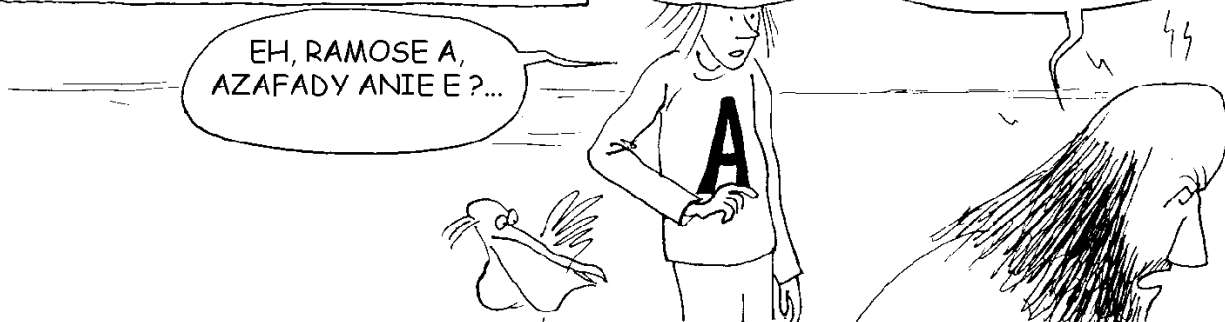
TIREZIASY, MIALÀ TEO IANAO !!!!

mi !!!!

KLONG!

NY FIANDOHÀN'IZAO REHETRA IZAO

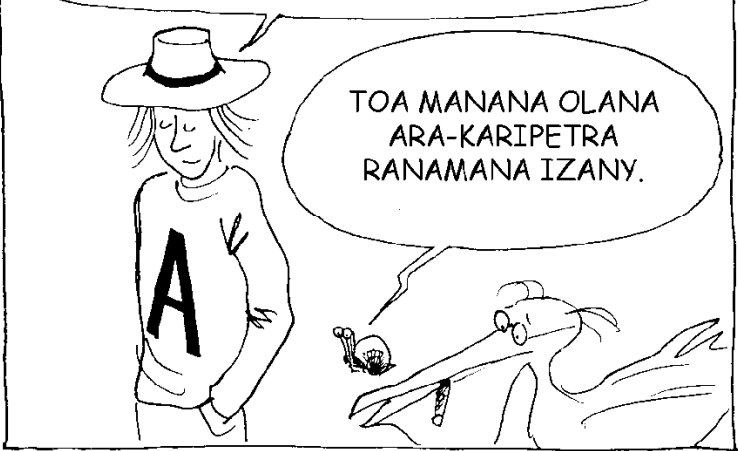

IZAY INDRAY FA
MBOLA TSY NETY
IHANY !

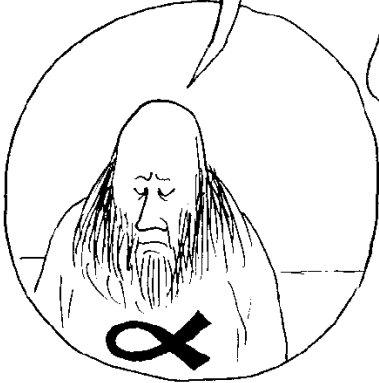
TENA
VOAFITAKA
AHO...

RAHA KARIPETRA NO EZAHANAO
APETAKA DIA MIHARIHARY IZAO FA
MBOLA TSY TENA ZA-DRAHARAHA
IANAO. IZAY NO MARINA !

TOA MANANA OLANA
ARA-KARIPETRA
RANAMANA IZANY.

LOZA ITY...
MIVALOMBALONA BE
ILAY IZY !...

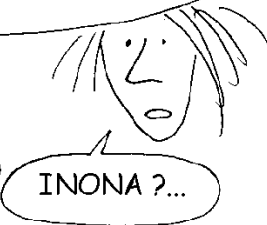

RARINY MIHITSY RAHA MISY
FIVALOMBALOMANA. BE LOATRA NY SAIKA
NAPETRAKAO. NIFORITRA ILAY KARIPETRA...

TSSSS... RAHA TSY
MISY FIFINTINANA
DIA TSY MISY NY
ANGOVO : ERANA
FOTSINY NO HO EO...

FARAFAHARATSINY MBA TOKONY HITOVY IREO FIVALOMBALOMANA !
SAINGY MISY ANTONTAM-PIVALOMBALOMANA MIRENIRENY TSY
ARA-DALANA MAHATRATRA HAFANGANANA TELO HETSY
KILAOMETATRA ISAN-TSEGONDRA AO

TENA RESAKA VONGAM-BAIKA ITY... TENA RESA-
BONGAM-BAIKA ...

INONA ?...

TSY DIA MISY **INONA** AKORY
ITY TONTOLO ITY!

MISY EO KAH! NY
"**INONA**" ETO IZAO
DIA IREO KARAZANA
FITOPATOPA LAVA
TONGOTRA IREO

ROA SAKA FOTSINY NY TONTOLO ASEHO ETO,
IZANY HOE VELARANA KA NY VOHIBOHITRA DIA
ENDRIKY NY PITINJAKA, NY VENTY, NY FISANDRAHAKA. RAHA ISANIO TONTOLO
IO IANAO DIA TOY IZAO NY METY HO ENDRIKAO AO

TSY METY
TENA TSY METY MIHITSY
IZAO...

AO AMIN'NY TONTOLO TELO
SAKANTSIKA DIA FIOVANNY
FIVOLAN-TSINANA EO AN-
TOERANA KOA NY KITIDRAHA

TSARATSARA
KOKOA AZA NY
TEO ALOHA

TEO ALOHAN'NY...
INONA !?

ENY E... HANTSOIKO HOE
FÔTÔNA IREO FIVALOMBALO-
MANA MANDEHANDEHA IREO

AH, ANDRIAMANITRA
ANDRIANANAHARY Ô! ZAVATRA Hafa
INDRAY ITY IRAY ITY...

INONA ?

MBA JEREO ANIE E!
TENA FENO AZY NY
ERANA !!!!

TSY VITANNY HOE MIVONGAMBONGANA
IZY FA MBOLA MIHORONGORONA KOA.
ASA VERY MAINA !

OHATRA IRENY TADIO KELY IRENY
ILAY IZY. TAHAKA NY TADIO ATAO
AMIN'NY LAMBAM-PANDRIANA
AFORITRA

MAHAVARIANA IZY IZANY. MISO NY
MIHODINA MIANKAVIA, ARY NY
SASANY MIANKAVANANA

MANDEHA 300000Km/s TAHAKA IREO
FÔTÔNANAO KOA IZY IREO

HANTSOIKO HOE **NEUTRINO** IZY REHEFA
MIHODINA TAHAKIZAO :

ARY **ANTINEUTRINO** KOSA IZY REHEFA
MIHODINA MIFAMADIKA AMIN'IZAY :

MBA MIKORONTANA KOA IZY IZANY.
TSY MISY TOERANA FISAKA MIHITSY EO
AMIN'NY KARIPETRANAO. TENA MIFANDONA
ARA-BAKITENY MIHITSY IREO
FIVALOMBALOMANA (*)

TENA TSY MITOMBINA
MIHITSY ITY TONTOLO
ITY. TENA TSY NAHOMBY!...

RAHA MBA NILAMINA AHAY MOA IZAO REHETRA IZAO E! FA TENA
MIKORONTANA ANIE IZY E ! MIPARITAKA AN-KISENDRASENDRA
DAHOLA NY ZAVA-DREHETRA !

HALAKO NY LALAO KISENDRASENDRA
TOY IZANY !

NY KISENDRASENDRA, RY
NAMAKO, NO DEVOLY A !

AH...

KOSMÔTANY, ILAY
TSIHIN'NY TONTOLO

TSY MILALAO
TAIKELY AKORY
AZA AHO...

OAY, JEREO ! MISY **ZAVATRA**
MISEHO AVY ATSY ...

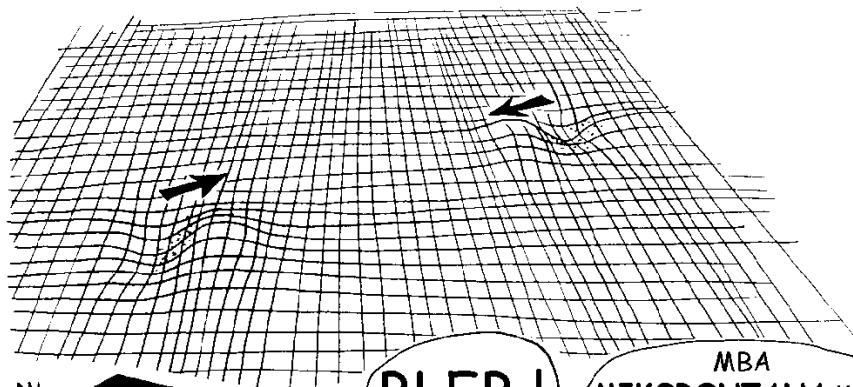

(*) TOETRANILAY ATAO HOE **FISANDRAHAKY NY VENTY**
MAINTY (ASA ANGAHA HOE INONA NO NAHATONGA AN'IZAY...)

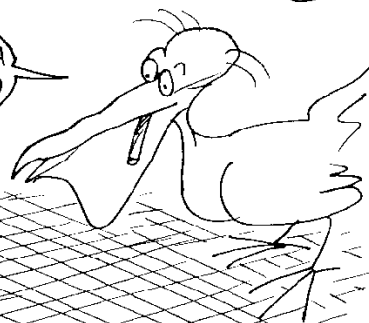
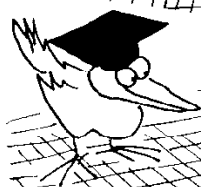

INDREO MISOY FIVALOMBALOMANA
MANDEHANDEHA MIFAMPITSENA.
HIFANDONA IREO IZAO.

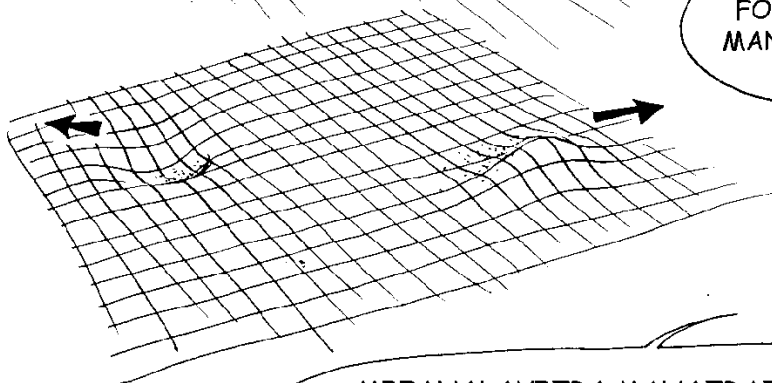

BLEB !

MBA
MIKORONTANA KOA
IZY IZANY RY ZAREO
AN!

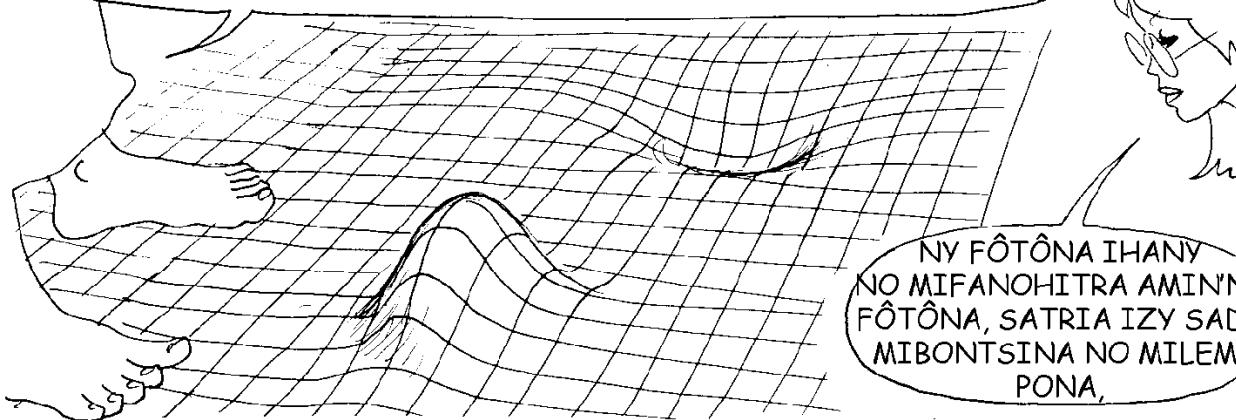

IZAO INDRAV DIA LASA
FORIFOTRA ILAY IZY. NY IRAY
MANKANY AMBONY DIA NY IRAY
MANKANY AMBANY.

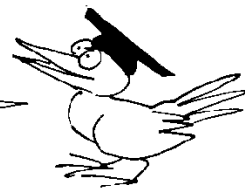
MIFANALAVITRA MAHATRATRA HAFainganana
300000Km/s IZY IREO

ENY ARY. HANTSOIKO HOE **RAHA** ILAY MIVONTO ARY **VONDRONKITIKA** ILAY MILEMPONA. MISY **FIVOLAN-TSINANA** EO, NOHO IZANY MISY **LANJA**.

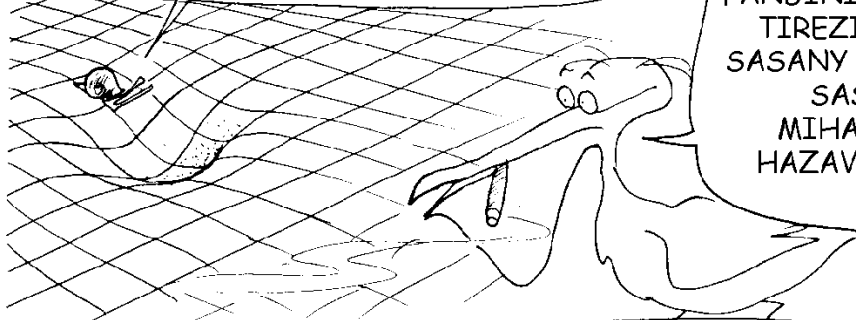

NY FÔTÔNA IHANY NO MIFANOHIRA AMIN'NY FÔTÔNA, SATRIA IZY SADY MIBONTSINA NO MILEMPONA,

NY **RAHA** SY NY **VONDRONKITIKA** ATERAKY NY FIFANDONAM-PÔTÔNA DIA MIPOITRA MANARAKA HAFANGANANA TSY TOMOMBAN-DALÀNA

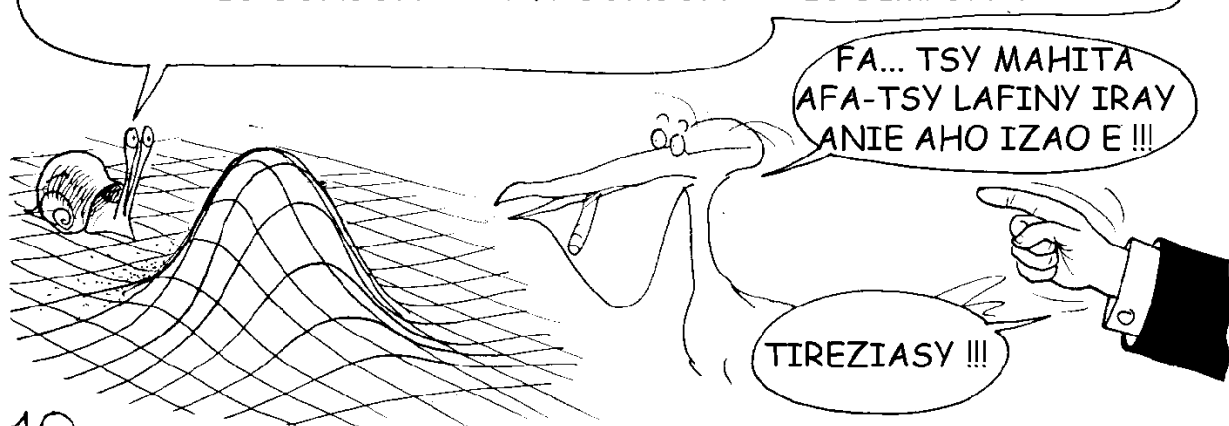

ARAKARAKY NY FOMBA FIJERY IHANY NY MAHA-MIBONTSINA NA MILEMPONA AN'IZY ITY

INONA NY HEVITRIZANY FANDINIHANA LALINA IZANY RY TIREZIASY ? MISY ZAVATRA SASANY MIBONTSINA DIA MISY SASANY MILEMPONA. MIHARIHARY BE TSY MILA HAZAVAINA IZANY, AMIKO...

SATRIA ISIKA AVY ETO AMIN'ITO LAFIN'NY KARIKETRA ITO. RAHA TAO AMBADIKA ISIKA DIA HILEMPONA IREO DONGONA ARY HIDONGONA IREO LEMPONA.

FA... TSY MAHITA AFA-TSY LAFINY IRAY ANIE AHO IZAO E !!!

TIREZIASY !!!

ATO KOA 'ZANY DIA
TSY MAHAZO MISANGY
MIHITSY...

NOHO IREO
PRÀMPAHALALANA(*)
IREO

ANDRASO ! ITO... REHEFA MIFANENA TSMORAMORA NY DONGONA
SY LEMPONA DIA MIVERINA MANOME FIVALOMBALOMANA
MANDEHANDEHA IZANY. MIFANOHITRA AMIN'ILAY TEO

A... FIFANAFOANAN'NY
RAHA SY NY VONDRONKITIKA
FOTSINY IZANY. MIVERINA
MANOME FÔTÔNA ROA IO
AVY EO

KORONTANA ITY
KA KORONTANA

MMM...

MIFANESISESY MANARAKA NGADONA MIHOA-PAMPANA NY FAMORONANA SY NY FANDRAVANA KITIDRAHA AVY AMINNY FÔTÔNA ROA. TSY MISO RAFITRA AO ANATINIO SAFOTOFOTON-TONTOLO IO, IO TONTOLOM-PIOVAOVANA IO. FIHAHOHAHOANA TERY DIA TERINNY FÔTÔNA, NEUTRINO, ANTINEUTRINO SY KITIDRAHA ARY SINGAPITINY MIHELINA SY MARO KARAZANA FOTSINY IO. IZAY NO **TOHU-BOHU** (*)

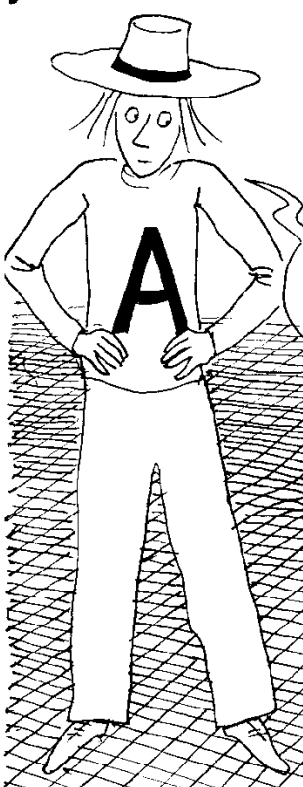

MAMPAHATSIARO AHY IREO **KITIPANANAHANA** IZANY

INONA KOA ITY **KITIPANANAHANA** ?

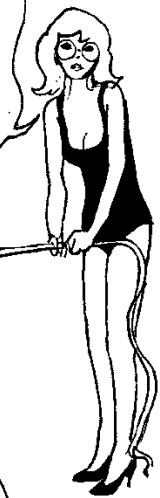
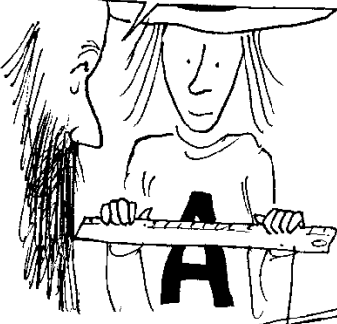
KITIDRAHA LANY ANDRO MANARANAKA IZANY

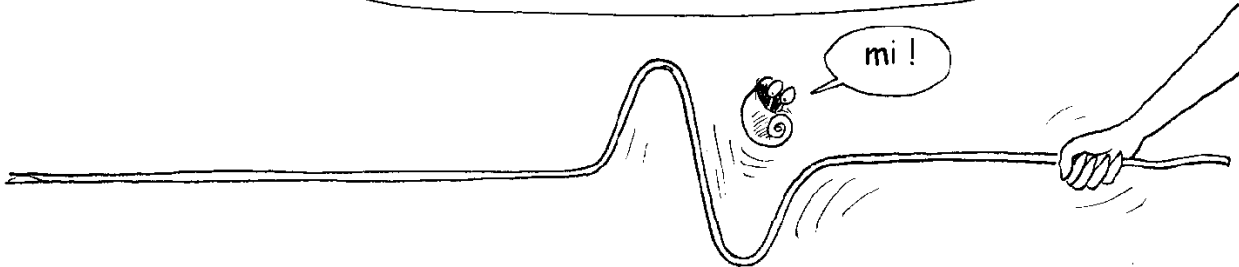
RAHA NY FAHITAKO AZY IZAO DIA MISO FITOPATOPA MANDEHANDEHA MANANA SAKA ISAN-KARAZANY, TOY NY HOE MISO DONGONA KELY VELARANA SY AVO NA MIVELATRA SY FISAKA.

HANTSOIKO HOE HALAVAN'ONJA λ NY FIVELATR'IO VALONA MANDEHANDEHA NA FÔTÔNA IO

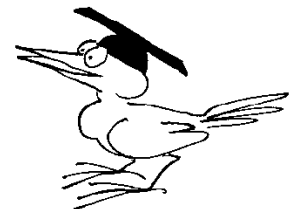
ERITRETO HOE AKOPAKO ITY TADY ITY KA MAMORONA KABIÑO MANDEHANDEHA AHO. AKOPAKO MORAMORA SY TSY DIA ANDANIAKO HERY ALOHA IZY KA LEHIBE NY HALAVAN'ONJA λ

IZAO INDRAY RAHA AKOPAKO MAFIMAFY KOKOA ILAY TADY, RAHA OMEKO HERY BEBE KOKOA IZY, DIA HIBARIBARY FA FOHY KOKOA NY HALAVAN'ONJA λ .

IZANY HOE ARAKARAKY NY HABETSAHAN'ANGOVO ENTIN'NY ONJA IRAY NY HAFOHIN'NY HALAVAN'ONJANY.

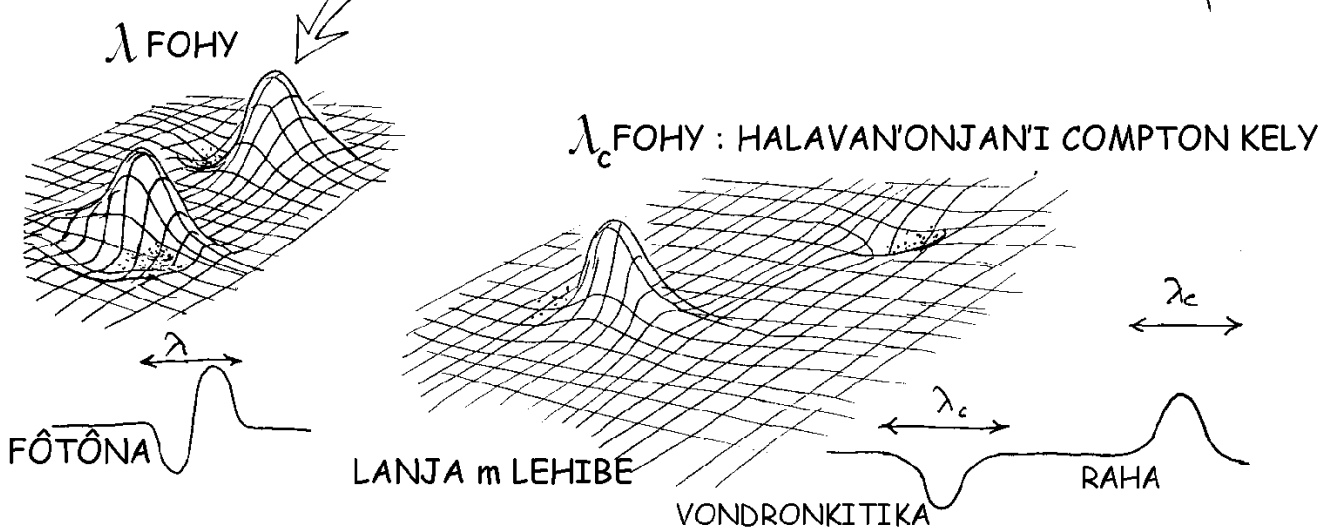

HOY AHO HOE NY ANGOVO ENTIN'NY FÔTÔNA, IZAY VOA-KAZAVANA, DIA MIFAMADI-PIFANDANJANA AMIN'NY HALAVAN'ONJANY λ : MIFANDANJA AMIN'NY $1/\lambda$ NY E.

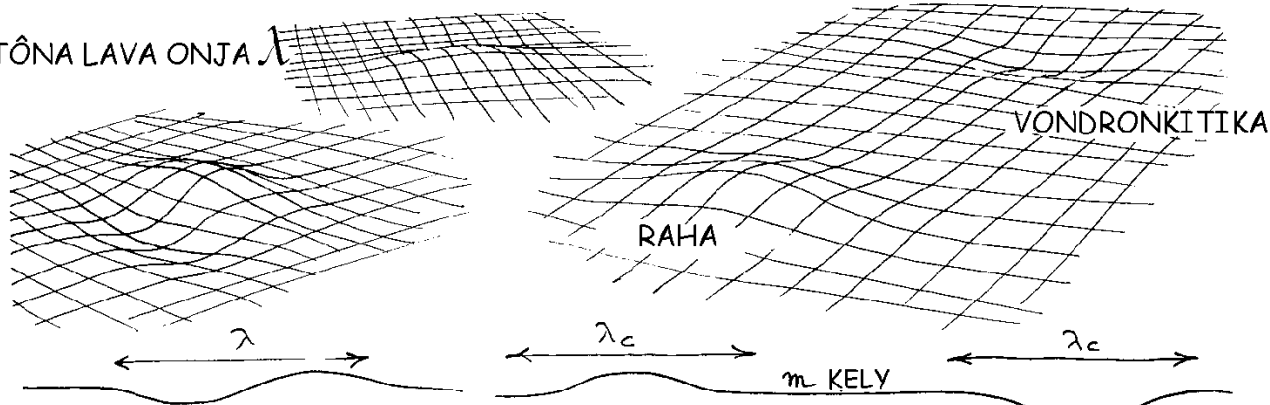

IZAY IZY METY TSARA...

IZAY KELY DIA MAVESATRA

FÔTÔNA LAVA ONJA λ

FÔTÔNA LAVA ONJA → PITINJAKA LAVA ONJAN'I COMPTON. MIFAMADIKA AMIN'IZAY KOSA, NY FÔTÔNA AZO LAZAINA HOE KELY ANGOVO DIA HITERAKA KAMBANA PITINJAKA-SINGAPITINY LAVA ONJA IZANY HOE MAIVAN-DANJA : λ_c LEHIBE, m KELY

RAHA NY MARINA AZA DIA TSOTRA NOHO IZANY NY FANDEHANY. RAHA NY FAHITAKO AZY, $\lambda = \lambda_c (*)$ IZANY HOE MITOVY "HABE" AMIN'NY FÔTÔNA NAMORONA AZY NY PITINJAKA (SY NY SINGAPITINY).

IZANY HOE REHEFA FANTATRA NY LANJAN'NY PITINJAKA IRAY DIA FANTATRA AVY HATRANY NY HALAVAN'ONJAN'NY FISANDRAHAKA NAMORONA AZY.

(*) TADIDIO FA E (ANGOVO) = m (LANJA). JEREO NY BOKY "MIFAMPIANKINA NY ZAVA-DREHETRA"

MILA HITOVY NY LANJAN'NY **VAKINIVO** SY NY **SILAKIVO**. MITOVY IZANY NY HABENY. FA MAIVANA KOKOA NY VOANARATRA. RAHA NY TOKONY HO IZY DIA... LEHIBE KOKOA IZANY IZY !?!

IZAY INDRINDRA. MILANJA $1,66 \cdot 10^{-17} \text{Kg}$ NY **VAKINIVO** SY NY **SILAKIVO**. MILANJA $9,1 \cdot 10^{-31} \text{Kg}$ NY VOANARATRA. NOHO IZANY IZY DIA 1850 HENY MAIVANA KOKOA, NOHO IZANY IZY DIA AVO 1850 HENY "LEHIBE" KOKOA

FA... A... OAY LEITY E...

FA EFA NAHITA VAKINIVO VE ALOHA IANAO E?

A... A-A-A...

IZAY !

AH, MBA NANORISORY
KOA NY JENEZY TAMIN'ITY
INDRAY ITORAKA ITY AN!

INONA ITY
AMBOARINAO ?

MANAMBOATRA **ATOMAN'**
HIDROZENA MIFANARAKA KOKOA
AMIN'NY TENA IZY AHO. IZANY HOE
VOANARATRA LEHIBE SY VAKINIVO
BITIKA ATAO **ÔVANA**.

ANDRIAMANITRA ANDRIANANAHARY Ô! IZATO
KORONTANA E... TENA TSS... RANKIZY A,
AMPIONAREO HANDAMINA IZAO KORONTANA BE
IZAO AHO.

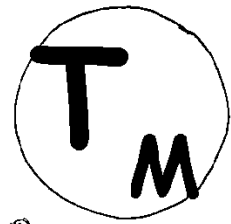
NY MARI-PANAM- PISANDRAHAKA TR

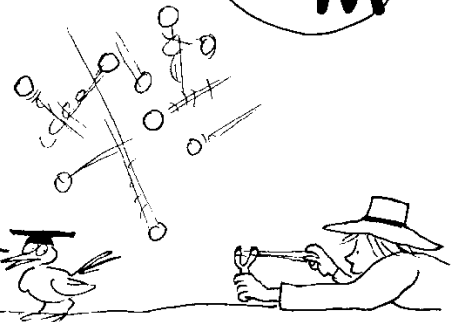
NY FIFANDANJANA NA JARIDINA

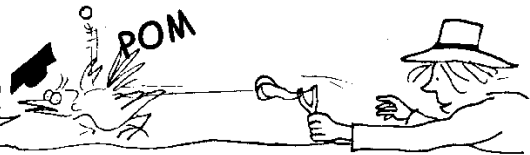
NY MARI-PANAN'NY RAHA

MANANA LANJA m SY HAFAINGANANA V SAMIHafa avy ireo kitidraha tsirairay ireo. Ny **ANGOVO ARA-KALAKIN'NY** kitidraha iray dia $1/2MV^2$. Fa afaika mikajy salan'angovom-pihetsiketsehana (**ARA-PANA**) iraisan'io manontolo io kosa aho.

ARY NY REFIN'IO **SALAN'ANGOVOM-PIHETSIKETSEHANA ARA-PANA** io no refesin'ny **MARI-PANAN'NY RAHA NA T_m**

HAIHERINKAFANA

RAHA MANANA ANGOVO BE LOATRA NY KITIDRAHA IRAY, RAHA HAINGAM-PANDEHA LOATRA IZY, "MAFANA" LOATRA, DIA HAMPIADAM-PANDEHA AZY NY FIFANDONANA AMIN'NY KITIDRAHA Hafa. RAHA AMPY TSARA IO SEHOM-PIKAMBANANA ARA-ANGOVON'NY SOKAJY ROA AMIN'NY ALALAN'NY FIFANDONANA IO, DIA TSY VITAN'NY HOE HITOVY NY MARI-PANA, FA HIJANONA AMIN'IZAY KOA IZY NA ITARINAO NA FINTININAO IO FIFANGAROANA IO.

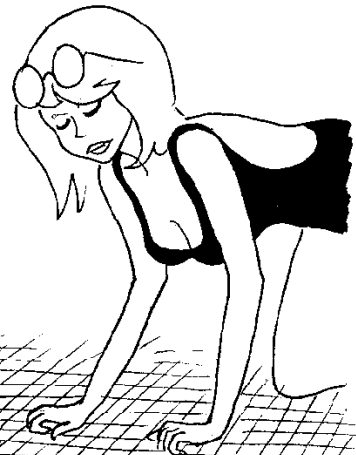
IZANY FISAMBOARAVOARA E ! TERAKA SY MATY TSIROADROA MANARAKA NGADONA MIHOA-PAMPANA IREO KITIDRAHA SY IREO SINGAPITINY IREO.

INONA IREO FEPETRA IFORONAN'NY FIKAMBANANA PITINJAKA SY SINGAPITINY ?

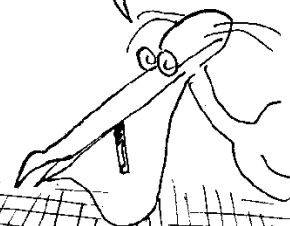
NY MARI-PANA FETRA

RAHA HAMORONA TAMBADROA PITINJAKA-SINGAPITINY, MANANA LANJA IRAISANA m , DIA MILA ANGOVO $2mc^2$, IZAY OMEN'NY TAMBADROAM-PÔTÔNA MANANA ANGOVO AMBONY NA MITOVY AMIN'IZAY

RAHA LATAK'IO ANGOVO FETRA mc^2 IO NY SALAN'ANGOVON'NY FÔTÔNA, IZANY HOE IVA LOATRA NY MARI-PANAM-PISANDRAHAKA T_R (KELY NOHO NY ISA FETRA IRAY) DIA TSY HÔ AFAKA FORONINA INTSONY IREO KITIDRAHA IREO.

IEOA...

NY FIVOARAN'IREO SOKAJY IREO

MANANOSAROTRA FOANA NY
FITOHIZAM-PIAINANNY SOKAJY IRAY. AZO
TANTERAHINA AMIN'NY ALALANNY
FAMORONANA SOKAJY MITOVY AMIN'IO SY BE
DIA BE HATRANY ANEFA IZANY.

IRETO
MISY KITI-
PANANA-
HANA!

IZANY DIA MIDIKA HOE NY
MARI-PANAM-PISANDRAHAKA TR
DIA MIHOATRA NY MARI-PANA
FETRA MIFANDRAIKA AMIN'IO
SOKAJY IO

RAHA AMBANY KOKOA NY MARI-
PANA TR DIA MARO NY ANTO-
PAHARINGANANA AZO
SAINTSAININA

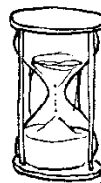
NY TENA ATAHO-
RANA INDRINDRA DIA
NY FIFANAFOANANA
AMIN'NY SINGA-
PITINY

PLOP

AVY EO DIA
MISY KOA IREO
FIHAONANA RATSY
ISAN-KARAZANY

TENA TOERANA
MAHATAPA-TENDA
MIHITSY IZAO TONTO-
LO IZAO

FARANY DIA MANANA NY HALAVAM-
PIAINANY (*) KOA NY KITIDRAHA.
REHEFA TAPITRA IO FOTOANA IO DIA
MIHALO HO KITIDRAHA Hafa SY
FISANDRAHAKA AVY HATRANY IZY.

NY HAMPATEZA
AZY NO TENA
OLANA...

(*) ... NY TAHIRIN-CHRONOL-NY.
JEREO NY BOKY "MIFAMPIANKINA
DAHOLA NY ZAVA-DREHETRA"

FIRY IZAO NY MARI-PANA ?

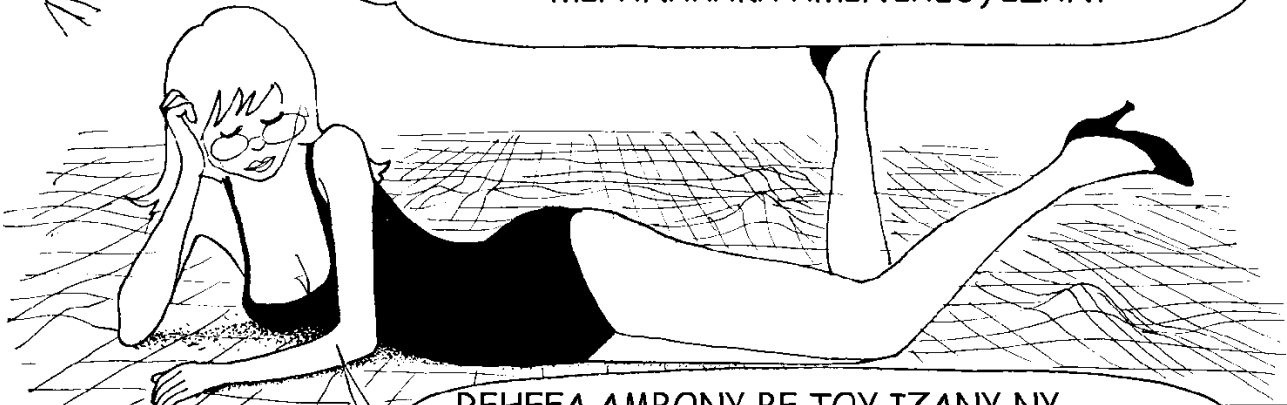
MANGALÀ FÔTÔNA IRAY
ARY REFESO NY
HALAVAN'ONJANY λ

OAY LEGÔNA, ROA ALINA LAVITRISA DEGRE ($2.10^{13}K$)

TOA MITOVITOVY IZANY ISAN'NY FÔTÔNA,
NEUTRINO, VAKINIVO, SILAKIVO ARY
VOANARATRA (SY IREO SINGAPITINY
MIFANARAKA AMIN'IREO) IZANY

REHEFA AMBONY BE TOY IZANY NY
MARI-PANA DIA TSY **TOMOMBAN-DALÀNA** DAHOLO
IZY REHETRA IREO. NA IREO KITIDRAHA AZA DIA
MANDEHA MANARAKA HAFaingANANA MANAKAIKY NY
HAFaingANAN-KAZAVANA c .

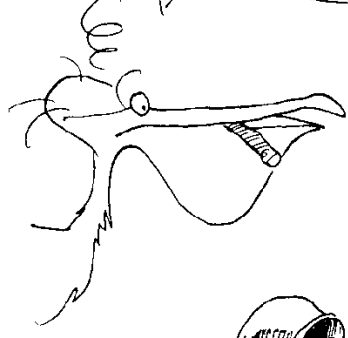
TAO AMIN'NY BOKY "**MIFAMPIANKINA DAHOLO NY ZAVA-
DREHETRA**", DIA HITANTSIKA FA REHEFA MANAMORONA NY
HAFaingANAN-KAZAVANA NY HAFaingANAN'NY KITIDRAHA IRAY DIA
MIATO NY **FOTOANA MANOKANY**.

IZANY HOE... MAMETRAKA OLANA IO ZAVATRA IO. RAHA MIVEZIVEZY AMIN'NY HAFAINGANAN-KAZAVANA DAHOLO NY OLON-DREHETRA DIA TSY HIKORIANA INTSONY IZANY NY **FOTOANA** (*) ?!!? TSY HISY NA IZA NA IZA HIAINA AZY INTSONY...

A

TSY MISOY MANDEHA MORA IREO KA TSY MISOY MANANA FOTOANA MIKORIANA ARA-DALANA

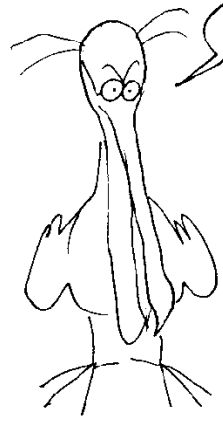

OHI!...

TSY HISY DIKANY NY TONTOLO TSY **MANAM-POTOANA** TOY IZANY.

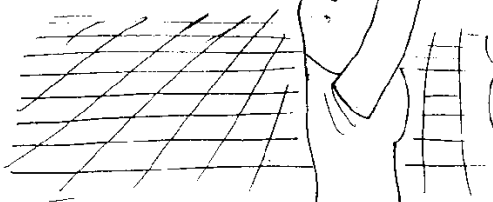
ANGAMBA METY HOE LAFO LOATRA NY FOTOANA KA NY TONTOLO SASANY IHANY NO MAHAVIDY AZY ?

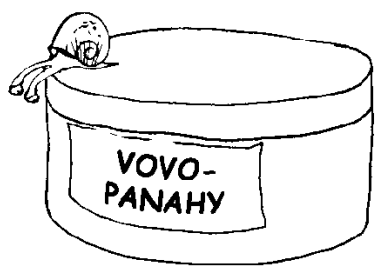
RESA-DEVOLY ITY !

BOF, RAHA OHARINA AMIN'IZAY REHETRA EFA HENOKO TETO... NY **ERANA**, NY **FOTOANA**, NY TONTOLO, DIA TOA VOVOKA KELY MAHA-DITSOKA FOTSINY IZANY

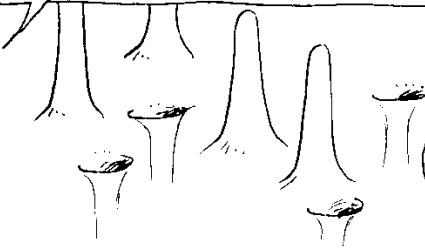
SAO DIA MBA ITO NO SINGA-MPIORIN'NY ZAVADREHETRA ?

(*) FOTOANA KOSMIKA IZAY METY HO SALAN'IREO **FOTOANA MANOKANA** TSIRAIRAY

NY KITIDRAHA SINGAFOTOTRA

AZA MIRAVIRAVY TANANA EO IANAREO FA AMPIO AHO HANDAMINA IRETO ANTON-TAN-KITIDRAHA SINGAFOTOTRA IRETO

IRETO IZAO DIA MANANA HALAVAN'ONJANI COMPTON λ_c TENA KELY

HYPERONS (*) NO ANARAN'IREO KITIDRAHA MAVESADANJA IREO

AVY EO DIA MISOY KOA NY HADRONS. AO ANATIN'IZANY NY VAKINIVO SY NY SILAKIVO (ARY NY MANOHITRA AZY). METY HIKAMBANA HANOME OVANA IZY IREO. MBA HAHAZOANA IREO KITIDRAHA IREO DIA MILA MARI-PANAM-PISANDRAHANA MIHOATRA NY 10^{13} K ISIKA, IZANY HOE IRAY ALINA LAVITRISA DEGRE.

IO NO MARI-PANA FETRANY

MIRA 1,35 10^{-12} sm NY HALAVAN'ONJANI COMPTON AN'IREO VAKINIVO. AMPAHARIVON-DAVITRISANT-SANTIMETATRA.

TSY AZO KASHINA NA OMENA SAKAFO NY SILAKIVO ETO

(*) MIANKINA AMIN'NY PETRAKEVITRA FOTSINY IZANY RAHA AMIN'IZAO FAHALALANA TSY AMPY ANANANTSIKA IZAO

NY HADRON DIA AVY AMIN'NY TENY GRIKA HOE HADROS, IZAY MIDIKA HOE GOAIBE.

TIREZIASY, MAHAY MITENY GRIKA ANGAHA IANAO?

MAZAVA HO AZY FA MITOVY ISA NY ANTIHADRONS SY NY HADRONS

FARANY DIA INDRETO NY LEPTONS(*) AZO ADIKA HOE MANIFIIVO

MANIFIIVO

MANOHIMANIFIIVO

RAHA HAMORONA AZY DIA MARI-PANAM-PISANDRAHAKA 6 LAVITRISA DEGRE (MARI-PANA FETRA) DIA EFA AMPY

NY VOANARATRA SY NY KAMBANA AMINY, NY MANOHIBOANARATRA NA MIABOIVO NO MANIFIIVO FANTA-DAZA INDRINDRA. MARIHINA FA IVA 1850 HENY NY MARI-PANA FETRA IFORONAN'NY VOANARATRA RAHA OHARINA AMIN'NY AN'NY VAKINIVO SY NY SILAKIVO.

MAZAVA BE IZANY SATRIA MILA ANGOVO 1850 HENY KELY KOKOA HANAMBOARANA VOANARATRA RAHA OHARINA AMIN'NY VAKINIVO.

(*) AVY AMIN'NY TENY GRIKA LEPTOS IZAY MIDIKA HOE MANIFY

RAVA DAHOLO IZAO REHETRA IZAO

TOFOKA FOTOANA NY TOE-DRAHARAHAN' (TE-HISY MAFY MIHITSY NY FOTOANA). NIVERINA NANDEHA ILAY MILIMPOTOANA ARY DIA IZAY NO **ZAVA-NITRANGA** VOALOHANY, NA **FOTOANA IFOTONY**.

AIZA IANAO TEO ? FA
MISY INONA ?

IO NO ATAO HOE FIITARANA,
FANDOSIRANA... MIITATRA NY TONTOLO.
MIALA TSINY AHO FA...

HIAINGA
HANDEHA
ALAVITRA

TSY ZAKAKO
MIHITSY IZANY
FIOVAOVAN-JAVATRA
IZANY !

EH !!!

HO HITANAREO FA AO AORIANA
KELY AO DIA HITONY IZAO
REHETRA IZAO.

TENA NILAOZANY ISIKA
MARINA.

VELOMA
MIRARY TOHINY
SAMBATRA HO
ANAREO

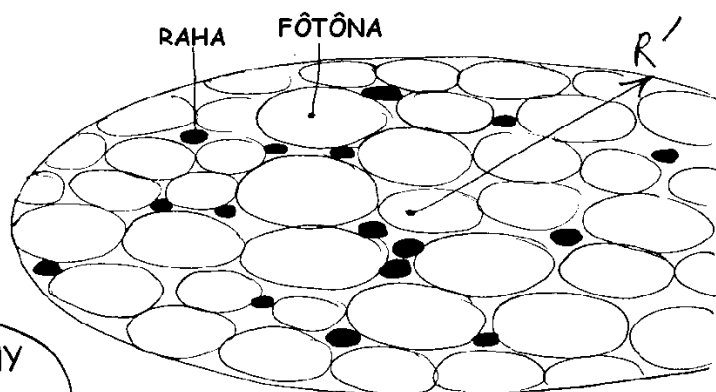
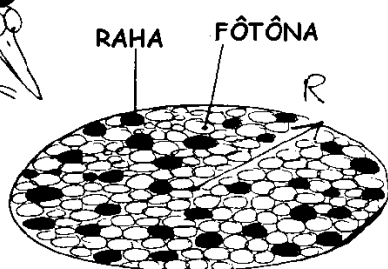
MBOLA TSY NAN-
DAITRA IHANY !

LASA AIZA IZY TEO ?...

TOY NY HOE SARON-DAVA-DRIAKA IZY
IZANY. IO VE NO ZOHIM-PASAN'IZAO
TONTOLO IZAO ?

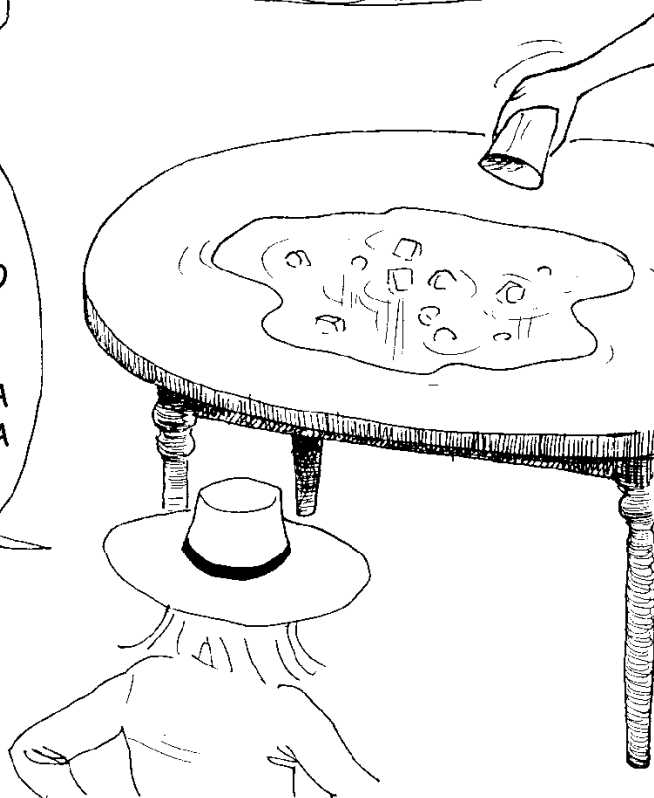
NY Fihazonan- Danja

Jereo anie ny zava-miseho e : miitatra ny fôtôna. Ny kitidraha kosa dia tsy miitatra.

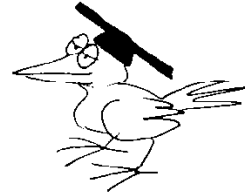
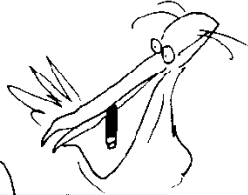
ERANA MANDRY NY RAHA.

IZANY DIA MAMPAHATSIAHY ANTSIKA NY ZAVA-MISEHO REHEFA AONGANA EO AMBONY LATABATRA NY VERA FENO RANO SY VONGAN-DRANOMANDRY. MIVELATRA, MIITATRA ILAY RANO. MANARAKA IO FIITARANA IO NY VONGN-DRANOMANDRY FA MIHAZONA NY HABENY KOSA IZY.

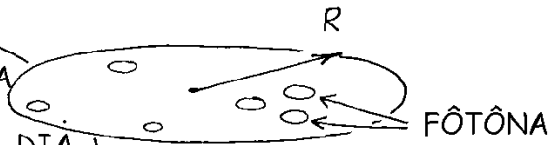

KOA SATRIA MIFANDRAY AMIN'NY LANJANY NY HABEN'NY
KITIDRAHA DIA MAMOANA-KEVITRA AHO IZANY HOE
VOAHAZONA NY LANJA

MIFANOHITRA AMIN'IZAY KOSA, NY
VONDRON'IREO FÔTÔNA (IZAY MIITATRA)
DIA MANARY **ANGOVO**

RAHA **R** NO TANANNY TONTOLO, ARY SATRIA
MANARAKA ILAY FIITARANA NY HALAVANONJA
 λ NY FÔTÔNA (MITOVY FIOVA AMIN'NY **R** NY λ), DIA
HILAZA IZANY AHO HOE MIHENA TAHAKA NY $1/R$ NY
MARI-PANAM-PI SANDRAHAKA, IZAY MIOVA TAHAKA
NY $1/\lambda$

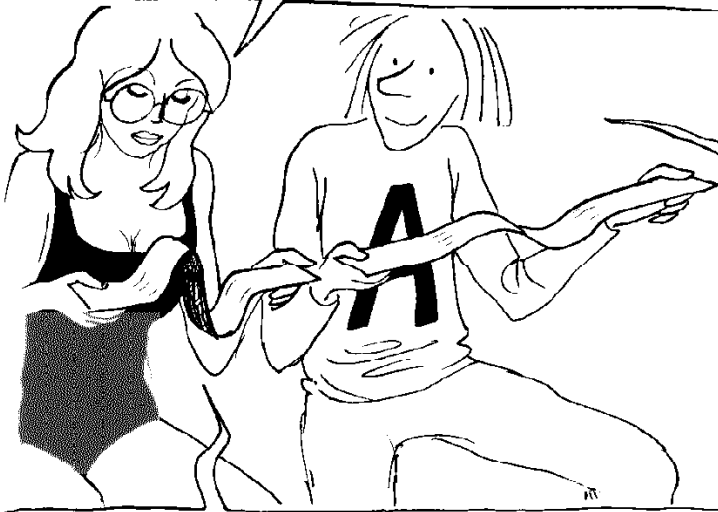
IZANY REHETRA IZANY
DIA TOA MILAZA FA MAMORONA NY
ERANY MANOKANA IZAO TONTOLO IZAO,
MAMORONA NY
FITOERAN-TONTOLONY (*) AMIN'NY
ALALAN'NY FANDOTSOANA ...
MANGABANGABAKA...

NY RAHA SY NY HAZAVANA DIA ENDRIKA ROA
SAMIHAFAN'NY FISIANA IRAY FOTSINY : **NY ANGOVO-
RAHA**. MIHAZONA NY HAFAINGANANY 300000Km/s NY
FÔTÔNA FA MANARY NY ANGOVONY KOSA IZY.

(*) AVY AMIN'NY HOE TONTOLO SY FITOERANA. NADIKAN'NY
MPANORATRA HOE "**COSMOTOPE**" (TOERANA ITOERAN'NY TONTOLO)

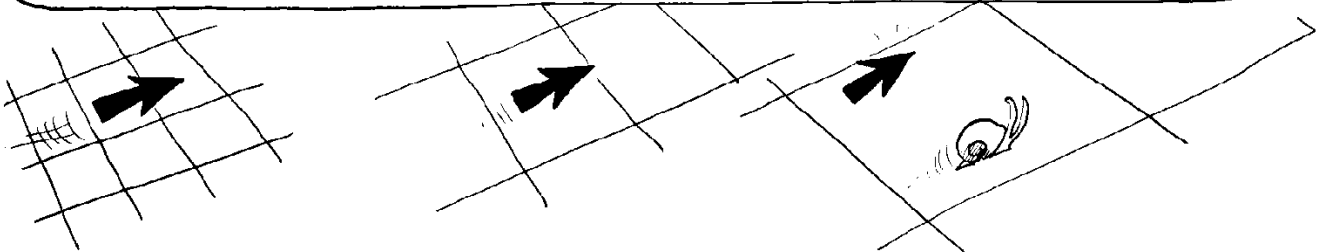

IO IZAO DIA SARY MANORITSORITRA TSARA NY FIITARAN'NY FÔTÔNA SY NY FAHAVEREZAN'ANGOVO ATERAK'IZAY.

FA MBA AHOANA KOSA NY FIHETSIKY NY RAHA EO ANIVON'IZAY FIITARANA IZAY ?

MANDOTSO NY ERANA HO TOY NY AKORAM-BIBY NY TONTOLO. REHEFA MANDEHA NY FOTOANA DIA MITOMBO NY LALAN-KALEHAN'NY KITIDRAHA. REHEFA MITOMBO AVO SASAKA NY HABEN'NY TONTOLO DIA MIHENA NY HAFAINGANAM-PIHETSIKETSEHAN'NY KITIDRAHA. MIZARA 4 IZANY NY ANGOVO ARA-KALAKINY : MITOVY FIOVA AMIN'NY $1/R$ NY HAFAINGANAM-PIHETSIKETSEHANA, SAINGY NY MARI-PANA T_M KOSA DIA MIOVA TAHAKA NY $1/R^2$

KAY... VIZANA AHO...

FA... HITANTSIKA TEO ANIE HOE MIOVA TAHAKA NY $1/R$ NY MARI-PANAM-PISANDRAHAKA T_R E. IZANY HOE MORA MANGATSIAKA KOKOA VE IZANY NY RAHA ?

MAZAVA HO AZY. SAINGY MANAFANA AZY KOSA NY FIFANDONANA FÔTÔNA-RAHA. REHEFA MATETIKA NY FISEHON'IZANY DIA VOAHAZONA MANDRITRA NY FOTOANA VOAFETRA NY FIFANDANJANA ARA-HERINKAFANA ($T_R = T_M$)

MISAOTRA RY NAMANA ISANY A

AMPAHAZATON-TSEGONDRA

TSY MAHARAKA AFA-TSY AMPAHAFOLON'NY HAFANGANAN-KAZAVANA SISA NY VAKINIVO, NY SILAKIVO, NY MANOHIBAKINIVO ARY NY MANOHITSILAKIVO

NIDINA HO ZATO LAVITRISA DEGRE NY MARI-PANA ($T_R = T_M$), IZANY HOE TENA AMBANY BENNY MARI-PANA FETRANY, IZAY IRAY ALINA LAVITRISA DEGRE. NIFANAFOANA TSIROAROA MANARAKA NGADONA MIHOA-PAMPANA IZY IREO ARY IRAY AMIN'NY IRAY **LAVITRISA** SISA TAVELA.

SOFIA A, NANJAVONA DAHOLO NY ANKAMAROANNY VAKINIVO, NY SILAKIVO, NY MANOHIBAKINIVO SY NY MANOHITSILAKIVO. KANEFA NAHOANA KOSA NO TAJAJANONA NY ISANNY VOANARATRA SY NY MIABOIVO (MANOHIBOANARATRA) ?

ENINA LAVITRISA DEGRE FOTSINY NY MARI-PANA FETRAN'NY VOANARATRA.

ENINA LAVITRISA DEGRE FOTSINY HONO... RENA VE IZANY ?

MBA MANGATSIATSIKA KOSA IZAY KOH

MISY ZAVATRA HAFAHAFANA ITY : ZATO LAVITRISA DEGRE NY MARI-PANA. MANARAKA NY AMPAHAFOLON-KAFAINGANAN-KAZAVANA NY VAKINIVO, NY SILAKIVO, NY MANOHIBAKINIVO SY NY MANOHITSILAKIVO. SAINGY MBOLA TSY TOMOMBAN-DALANA KOSA NY VOANARATRA.

IE, FA MANINONA ?

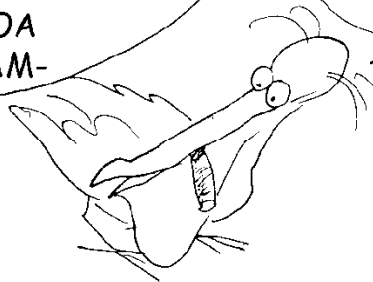
MBOLA MIFANDANJA ARA-HERINKAFANA NY TOERANA ETO : MBOLA MAFINJA DIA MAFONJA NY FAMPIVADIANA IREO SOKAJY REHETRA SY NY FISANDRAHAKA. MITOVY ARA-KEVINY NY ANGOVO ARA-KALAKIN'NY KITIDRAHA : $1/2M_{\text{VAKINIVO}}(V_{\text{VAKINIVO}})^2 = 1/2M_{\text{VOANARATRA}}(V_{\text{VOANARATRA}})^2$.

ANDRASO... KOA SATRIA 1850 HENY KELY KOKOA NOHO NY AN'NY VAKINIVO NY LANJAN'NY VOANARATRA, DIA TOKONY HO AMBONY KOKOA IZANY NY HAFAINGANAM-PIHETSIKETSEHAN'NY VOANARATRA AMIN'NY MARI-PANA IRAY, MBA HAMENOANA AZY.

NY MARINA DIA HOE, KOA SATRIA mc^2 NY ANGOVO FETRA HAMORONANA KITIDRAHA MANANA LANJA m , DIA MIJANONA NY FAMORONANA IREO KITIDRAHA IREO ARY MANOMBOKA NY FIFINDRÀ-MONINA RAHA VAO MIHA-MANGATSIAKA ILAY TOERANA KA LASA KELY KOKOA NOHO NY c NY HAFAINGANAM-PIHETSIKETSEHANA V .

IZANY HOE : RAHA VAO MIALA AMIN'NY TSY FAHATOMOMBANAN-DALÀNA NY ANTOKOM-PITINJAKA IRAY DIA RINGANA IZY.

SAIKA TSY NISY TAJAJANONA AZA
KOH... ANKOATRA NY FÔTÔNA. TSARA
VITANA IHANY ISIKA...

ANY HOA ANY
ANGAMBA METY MISO
TONTOLO TENA TSY
AVOTRA MIHITSY

ANISAN'NY ZAVA-MIAFIN'NY
HAITONTOLO NY HOE MANINONA
NY RAHA SY NY VONDRONKITIKA NO
TSY NIFANAFOANA...

REHEFA IZAY NO MISEHO DIA TOY IZAO
FOANA NY ZAVA-MITRANGA : MISO FOTOANA
ANAFENANA NY OLANA MIKASIKA NY
VONDRONKITIKA. PFFFFT ! ... NANJAVONA ILAY
VONDRONKITIKA...

TIREZIASY, AMPAHATSIHIVIKO
ANAO NY FIFANARAHANA NATAON-
TSIKA. NY **TRANGA MISO** IHANY !
TSY MILA FISAINTSAINANA MISA-
VORITAKA AHO !... (*)

LEO BE ANIREO
PRAMPahalalANA
IREO AHO

PSSST !...

(*) HISY BOKY IRAY HATOKANTSIKA HO ANIREO FISAINTSAINANA MISAVORITAKA IREO. "LE CARNAVAL DE LA SCIENCE": ANTHOLOGIE DES IDEES A VENIR.

NdT : MBOLA TSY VOASORATRA IO TAMIN'NY FOTOANA NANDIKANAY ITY BOKY ITY

TAOM-PANDEFASAN-TARATRA

TSY MARO INTSONY NY KITIDRAHA

TSY DIA MISO INONA INTSONY IZAO ATO AMIN'NY TONTOLO ITY ANKOATRA NY HAZAVANA

NY **ANGOVO-RAHA**, IZAY TSARA ZARA TEO ALOHA ARY NAKA ENDRIKA RAHA, VONDRONKITIKA, FÔTÔNA SY NEUTRINO, DIA LASA MIENDRIKA FÔTÔNA SY NEUTRINO FOTSINY ANKEHITRINY, IZANY HOE ENDRIKA FISANDRAHAKA. ETSY ANKILANY KOSA, ISAKY NY MITOMBO AVO SASAKA NY HABE **R** AN'NY TONTOLO DIA MIHENA NY HAKITROKY NY RAHA. RESAKA FANATSATSOANA FOTSINY IZANY.

RAHA EO AMIN'ILAY KARIPETRA DIA MIZARA $2 \times 2 = 4$ NY HAKITROKA RAHA MITOMBO AVO SASAKA NY TANA **R**. ATO AMIN'NY ERANA TELO SAKANTSIKA KOSA DIA MIZARA $2 \times 2 \times 2 = 8$ IO HAKITROKA IO

MITOVY FIOVA AMIN'NY AKON'NY TORATELON'NY "HABE" NA "TANA" **R** AN'NY TONTOLO NY HAKITROKY NY RAHA

FA HO ANAY FÔTÔNA KOSA DIA MBOLA MAMPIVARAHONTSANA KOKOA NOHO IZAY NY ZAVA-MISEHO. "MITROKA" TSIKELIKELY NY ANGOVONAY NY FIITARANA. MIHENA TAHAKA NY AKON'NY TANA **R** AN'NY TONTOLO NY HABETSAHAN'NY ANGOVO-RAHA ENTINAY.

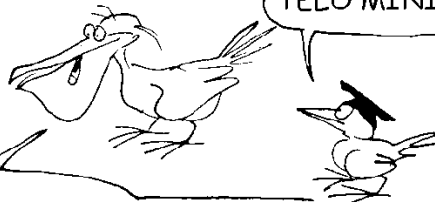
IZAY NO MAHATONGA NY HAKITROKY NY ANGOVO-RAHA MIENDRIKA FÔTÔNA HIOVA TAHAKA NY AKON'NY TORAEFATRY NY TANA **R**

RAHA MBOLA MIVADY AMIN'NY FÔTÔNA NY RAHA DIA VOAFANA TSY AN-KIATO IZY. ARY IZANY DIA MITOHY MANDRA-PIDINAN'NY MARI-PANANY (IRAISSANA : $T_R = T_M$) HO 3000K, IZANY HOE MANDRITRA NY 700000 TAONA

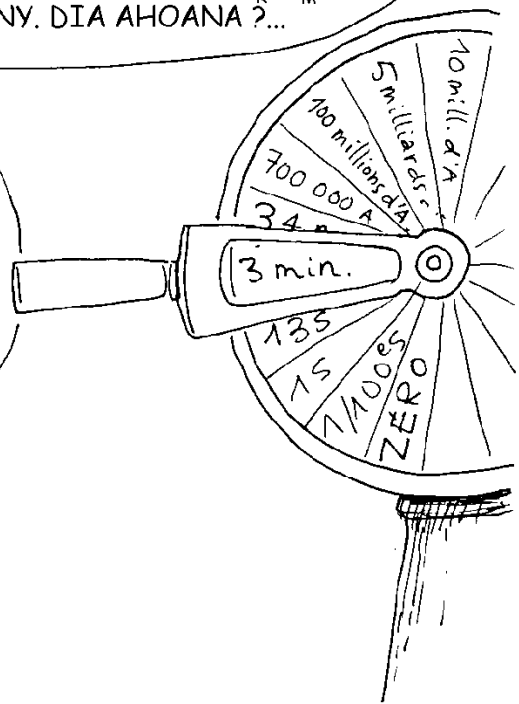
NY VOATROVAÑA

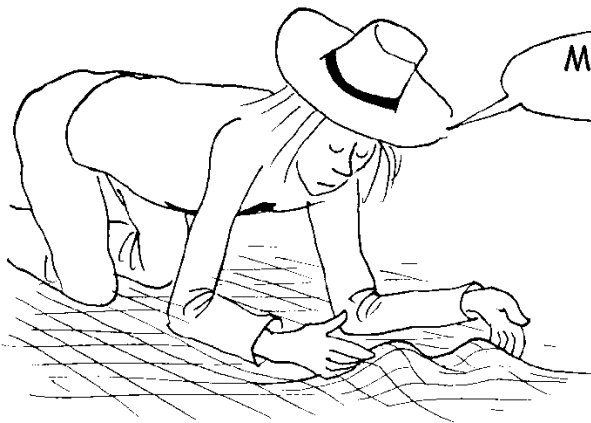
TELO MINITRA

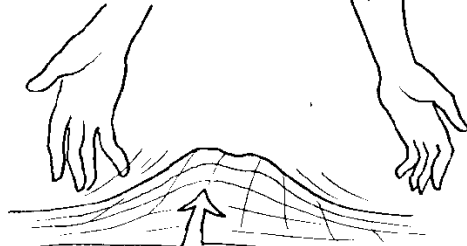
ENY ARY... RAHA OHARINA AMIN'NY TOE-JAVATRA NASEHO TAO AMIN'NY PEJY 31, TAMIN'NY AMPAHAZATON-TSEGONDRA VOALOHANY, DIA NITOMBO ZATO HENY NY REFY R AN'NY TONTOLO ARY NIDINA HO IRAY LAVITRISA DEGRE NY MARI-PANA ($T_R = T_M$). TSY MISOY N'INONINONA TAFAJANONA INTSONY. DIA AHOANA ?...

IRETO MISOY DONGONA ROA. AHOANA RAHA ANDRAMAKO ATOSIKA IREO, ASOSA MANKANY AMIN'NY IRAY NY IRAY ?

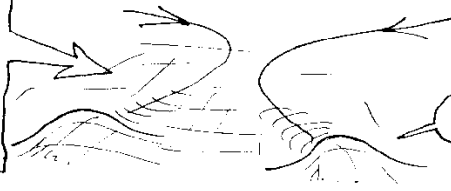

MIFANILIKA ALOHA IZY AMIN'NY VOALOHANY

DIA AVY EO MIFANINTONA MBA HANOME ZAVATRA TOKANA IRAY

REHEFA MIFANDONA NY DONGONA ROA DIA ZAVATRA TELO NO METY HITRANGA : RAHA MANDEHA MORA IZY IREO DIA MIFAMPIEVOTRA.

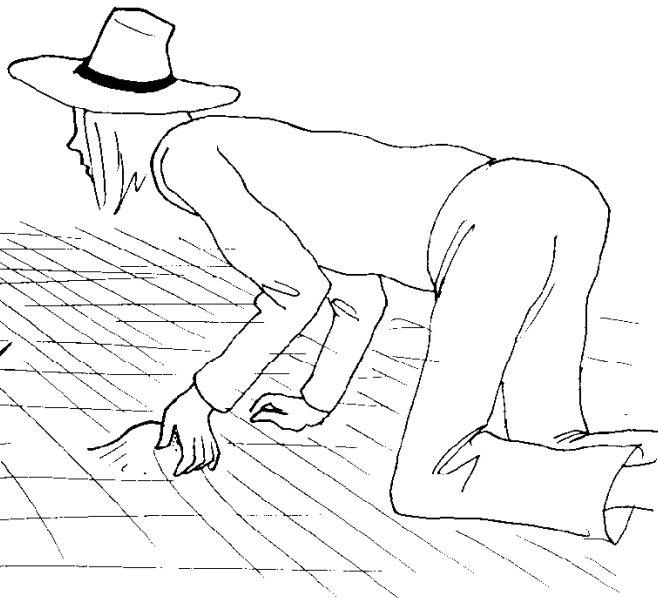
OAY, AZAFADY...

RAHA TENA KINTAKINTANA BE IREO DONGONA DIA MIFANENA HAINGANA LOATRA IZY KA TSY MANAMPOTOANA HIFAMALIANASA

?...

TSY AFA-MIRAY IZANY IZY IREO RAHA TSY AO ANATIN' NY FETRAN-KAFAINGANAM-PIHETSIKETSEHANA ARA-PANA VOAFARITRA TSARA

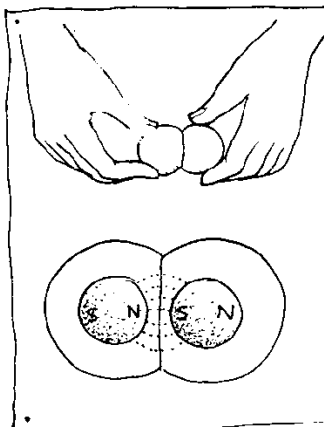
ARY NY FIFANDONANA AN-KERISETRA AMIN'NY SINGA IRAY FAHATELONY DIA MANIMBA NY RAFITRA NIFORONA TEO

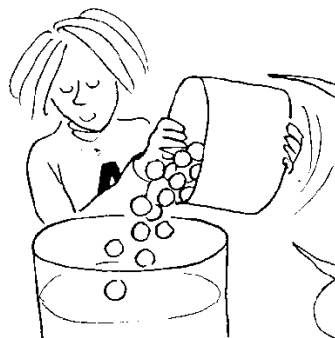
IREO FIOTAM-PIOMBONANA
IREO NO MANOME IREO OVANA
VOALOHAN'ATOMA. HITERAKA
IREO ENDRIKA VOALOHANY,
IREO RAFITRA VOALOHAN'NY
TONTOLO, IO
FIFORONAN'ENDRIKA IO

MAHAFINARITRA AHY IZANY ZAVATRA IZANY.
MILA HERY MISINTONA SY HERY MANILIKA. RAHA BE NY
ELANELANA DIA MANDRESY ILAY HERY MANILIKA, ARY
RAHA KELY NY ELANELANA DIA MIFANOHITRA AMIN'IZAY.

HAKA ANDRIAM-BY AHO ARY HATAOKO AO
ANATIN'NY KIBORIN-TSAVORINALA

MORA FINTININA ILAY
SAVORINALA KA RAHA
POTSIRIKO NY KIBORY
ROA DIA MIJANONA
MIRAIKITRA EO IZY

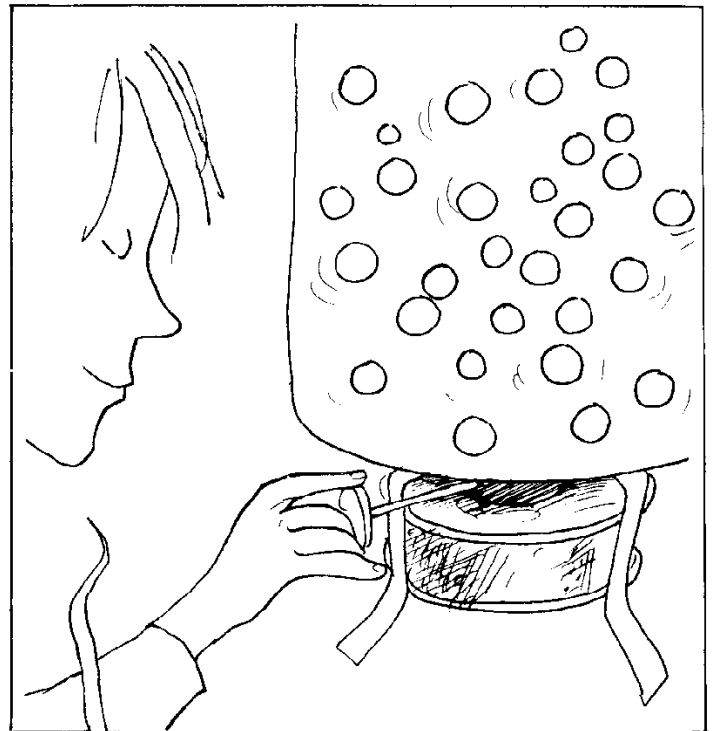
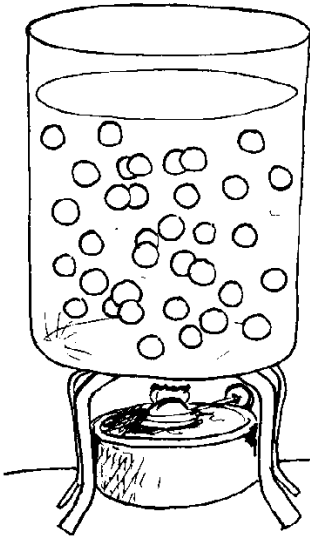
HATAOKO AO ANATY TAVY
LEHIBE FENO RANO IREO
KIBORIBORY IREO...

... MBA HAHAFAHANY
MIHETSIKETSIKA.

HERY ROA NO MIDITRA AN-TSEHATRA. NY IRAY MANINTONA : NY ANDRIAM-BY, NY IRAY MANILIKA : NY SAVORINALA REHEFA MIFINTINA INY IZY. RAHA VAO MIFAMPIKASOKA IREO KIBORY DIA TAITRA ILAY SAVORINALA. ETO DIA ILAINA HOE VOAFINTINA TSARA ILAY SAVORINALA MBA HIASA NY HERIN'ANDRIAMBY. MISY FOMBA FITOERANA IRAY, ENDRIKA IRAY AHAFAHAN'IREO HERY IREO MIFANDANJA

OMEN'ILAY SAVORINALA HAKITROKA MILA HITOVY AMIN'NY AN'NY RANO IREO KIBORY. IZAO INDRAY DIA HAFANAIKO ILAY IZY MBA HITERAKA HETSIKA AO ANATINY AO.

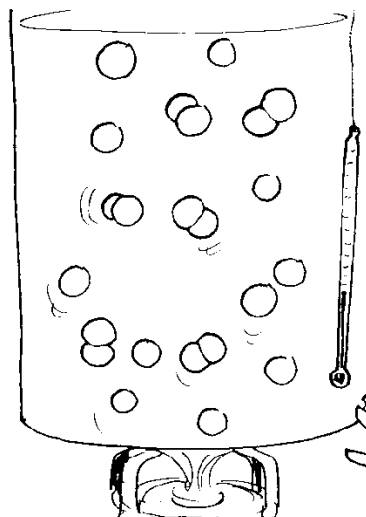

REHEFA KELY NY AFO DIA MIFAMPIEVOTRA TSIMORAMORA IREO KIBORY, KA TSY MISY N'INON'INONA MISEHO. REHEFA MIFANDONA MORAMORA IZY IREO DIA TSY AMPY NY ANGOVO HAMINTINA ILAY SAVORINALA SY HAMELA ILAY HERIN'ANDRIAMBY TSY MAHATAKA-DAVITRA, HIASA.

ENY ARY,
HAMPITOMBOIKO NY
HAFANANA

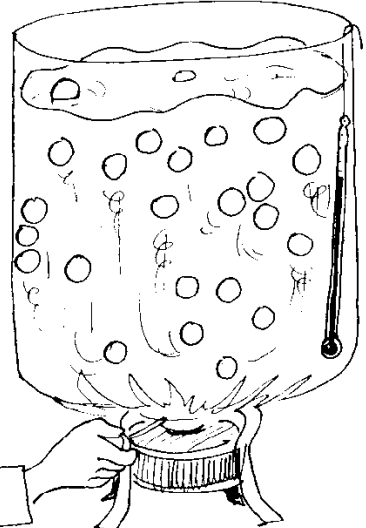

IZAY FA NETY ! IO NY MARI-PANA NILAINY (AMBONY NOHO NY MARI-PANA **FETRA**). AMPY TSARA NY HAFONJAN'NY FIHETSIKETSEHANA ETO.

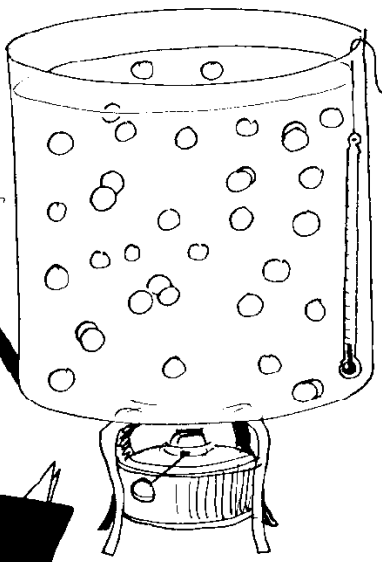
HITA ETO TSARA FA MITAMBATRA TSIROADROA IREO KIBORY.

REHEFA HAFANAIKO LOATRA INDRAY ILAY IZY DIA SIMBAIN'NY HETSIKA ARA-PANA IREO **RAFITRA** IREO

ARY RAHA AMPANGATSIAHANAO ?

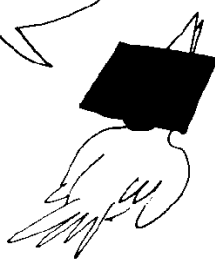

NAVELANI ANSELME HANGATSIAKA ILAY RANO. NIHENA NY **KOTABA**. MISY FOTOANA ITAMBARAN'IREO KIBORY. KANEFA NOHO NY MARI-PANA MIHENA HATRANY DIA MIATO IO **VOATROVANA** IO

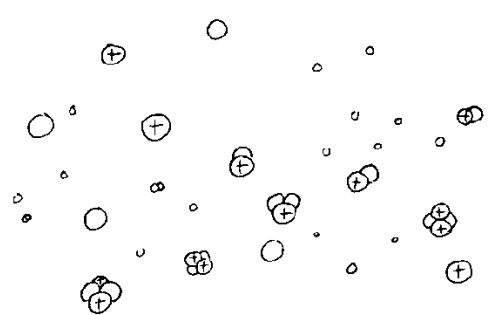
TSY MISY AZO ATAO INTSONY. MANGATSIAKA LOATRA ILAY IZY. TSY AMPY HETSIKA HAMPIONBONA AZY INTSONY IREO KIBORY IREO.

AO AMBANIN'ILAY **FETRA** ISIKA IZAO

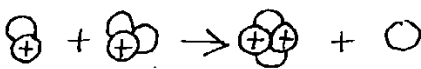

TOY IZANY KOA NY MISEHO REHEFA MIDINA AMBANIN'NY IRAY LAVITRISA DEGRE NY MARI-PANAN'IZAO TONTOLO IZAO. IZANY HOE AFAKA MINITRA VITSY. DIA AVY EO MISOY RAFITRA ROA, TELO, EFATRA "KIBORY" MIFORONA :

⊕ VAKINIVO ○ SILAKIVO

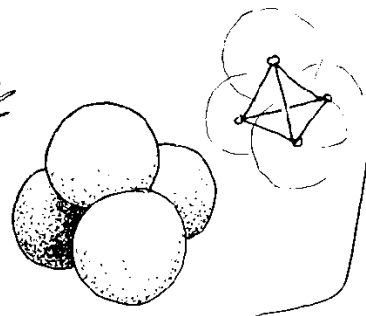
FA NY **DEUTERIUM** SY NY **TRITIUM** VAO NIFORONA TEO DIA HITAMBATRA ARAKA NY **FIOTA NOKLEARY**:

DEUTERIUM+TRITIUM MANOME HELIUM MIAMPY SILAKIVO. AMIN'IZAY DIA LASA **BAOMBA HIDROZENA** IZAO TONTOLO IZAO

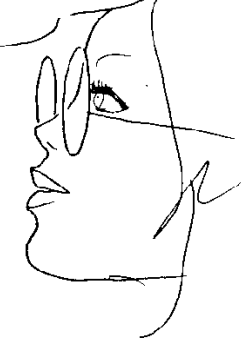

DIA HIVADIKA HELIUM DAHOLO VE IZANY IZY REHETRA ?

NY OVAN'NY HELIUM DIA TENA MIFANDANJA-TOERANA, MIHIZINA ARY MAFY. RAHA VOATANA EO NY MARI-PANA DIA HIVADIKA HELIUM DAHOLO NY RAHA REHETRA. FA AFAKA 34 MINITRA DIA MIDINA HO 300 TAPITRISA DEGRE NY MARI-PANA ARY HIJANONA IO VOATROVANA IO. TSY HO AMPY HAFAINGANANA

HANDRESENA NY FANILIHANA MITOMBIN-KERINARATRA (+MANILIKA+) INTSONY IREO VIHIN'ATOMA. TAPI TRA NY LALAO.

RAVA IREO "VOANARATRA AFAKA" FARANY. TSY MITOMBINA HO AZY IZY IREO ARY MIVADIKA TAMBA-DROA VAKINIVO-VOANARATRA AO ANATIN'NY 109 SEGONDRA

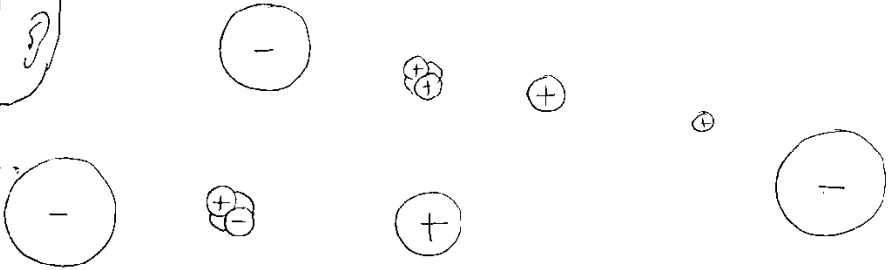
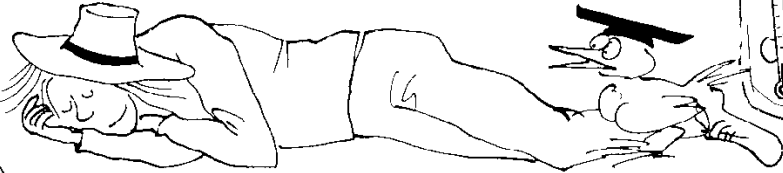
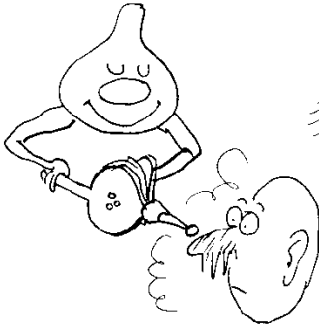
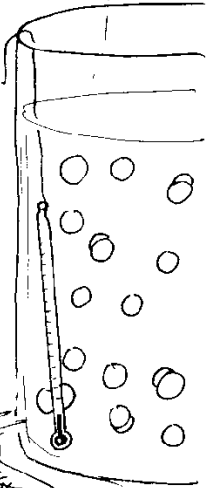

34 MINITRA IZAY NO LASA HATRAMIN'NY VOALOHANY.

EO AM-PAMARANANA ITY DINGANA ITY DIA MAHAZO LASOPY IFOTONY RAFETIN'NY FÔTÔNA, NEUTRINO, VAKINIVO, VOANARATRA, ARY OVAN'HELIUM ISIKA. MITSINJARA TOY IZAO NY LANJANNY RAHA : 25% HELIUM ARY 75% HIDROZENA (VAKINIVO AFAKA)

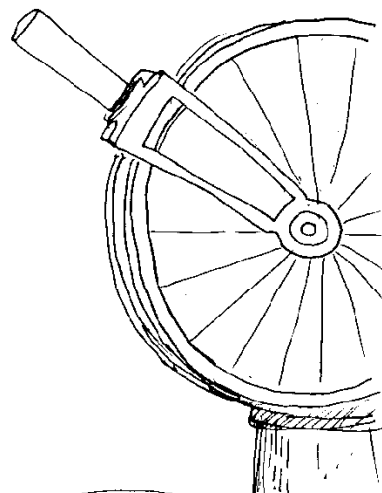
MANDRITRA NY 700000 TAONA DIA TSY MISOY N'INON'INONA MISEHO. MITOHY NY FIITARAN'NY TONTOLO SY NY FÔTÔNA MANARAKA AZY. MANOHY MANOME HAFANANA HO AN'NY RAHA NY ETOM-PÔTÔNA MBA HAHATONGA NY MARI-PANA ROA T_p SY T_m HITOVY FOANA (FIFANDANJANA ARA-HERINKAFANA)

ARY MIDINA NY MARI-PANA KA LASA 3000 KELVIN

TONTOLO MANGARAHARA

MISY FIASA **MAMORON'ENDRIKA** IRAY Hafa KOA MIDITRA AN-TSEHATRA ETO. MITADY HAMPIFANDRAY NY VOANARATRA AMIN'NY OVANA NY HERINARATRA MBA HANOME ATOMA. EFA NIDINA AMBANY TSARA NY HETSIKA ARA-PANA KA TSY HO RAVA INTSONY IREO RAFITRA IREO RAHA VAO VOAFORONA, NA DIA MISY FIFANDONANA AMIN'NY ATOMA Hafa NA SINGA IRAY AO AMIN'ILAY FIFANGAROANA AZA.

VOASAMBOTRY NY OVANA TSIKELIKELY IREO VOANARATRA AFAKA

TENA TSY MAHAVANTANA AHY MIHITSY IREO ... ATOMA HAFAHafa MANANA VOANARATRA MAKADIRY BE IREO !

ARY LASA **MANGARAHARA** NY TONTOLO

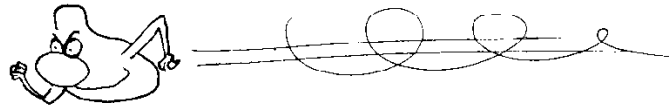
INONA NO TIANAO HOTENENINA AMIN'NY HOE MANGARAHARA ? F'ANGAHA TSY TANTERA-PAHAZAVANA IZY TALOHA ?!?

TALOHA DIA NIFAMALIASA TSY ANKIATO TAMIN'NY RAHA NY FÔTÔNA. TSY NISY FÔTÔNA AFAKA NANIVATSIVA TEO AMIN'IO TOERANA IO MIHITSY

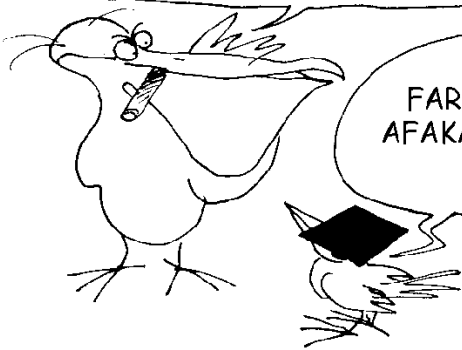
PPFFFF !

MIAMPY FANASARAHANA NY TAMBA-DROA

FA EFA DILA IZANY OLANA IZANY, AFAKA MAMAKIVAKY NY TONTOLO IZAO NY FÔTÔNA KA TSY TSIKARINY AKORY AZA HOE MISO NY RAHA : NISY **FANASARAHANA NY TAMBA-DROA** TAO NOHO NY ANTONY ROA. VOALOHANY, NITOMBO NY ERANA. FAHAROA, TSY DIA MIFAMALIASA AMIN'NY RAHA TAMOANA (ATOMA) INTSONY NY FÔTÔNA.

KANEFA NY MASOLAVITRA LEHIBE ANIE KA MANDEFA HO ANTSIKA IREO SARY AZO LAZAINA HOE "MIVANTANA AVY AMIN'NY LASA" E...

IE, KANEFA NA DIA NY MASOLAVITRA LEHIBE FARAN'IZAY MATANJAKA INDRINDRA AZA DIA TSY HO AFAKA HAHITA NY ZAVATRA NISEHO TAMIN'NY TONTOLO MBOLA TSY AMPY 700000 TAONA

HOSARONAN-DRAHONA HATRANY NY LASA, NY LASAN'IZAO TONTOLO IZAO.

IE, TSY HO HAIN-TSIKA MIHITSY NY HITSIKERA NY ATIFANAHIN'IZAO TONTOLO IZAO

EFA TSY NIFAMALIASA INTSONY NY RAHA SY NY FÔTÔNA, EFA TSY NIFAMPIZARA ANGOVO INTSONY KA RAVA NY FIFANDANJAN'NY HERINKAFANA ARY MITOTONGANA HAINGANA KOKOA NY MARI-PANAN'NY RAHA (TAHAKA NY AKON'NY TORADROAN'NY TANAN'NY TONTOLO), HAINGANA KOKOA NOHO NY MARI-PANA T₂ AN'NY FÔTÔNA, SY NY MARI-PANAM-PISANDRAHAKA IZAY MIHENA TOY NY AKONIO TANA RIO FOTSINY.

AIZÔ!

SAMY MAKA HO AZY AMIN'IZAY IZAO.

EH, FA MISY INONA ? TOY NY HOE TONGA NY ALINA. SADY NANGATSIAKA BE TAMPOKA TEO NY ANDRO...

MIAINA KARAZANA SOMAMBISAMBY INDRAY IZAO NY TONTOLO. MANOHY MIHAMANGATSIAKA IZY. RAHA VOLOMPARASY NY LANITRA TEO DIA MIOVA HO MENA ANTITRA, ARY DIA TONGA MANGATSIATSIAKA ERY NY ALINA. MBOLA MISY IRAY LAVITRISAM-PÔTÔNA IFOTONY IHANY ISAKY NY ATÔMANHELIUM NA HIDROZENA. FA NOHO IZY IREO NIVAHAVAHA TRATRAN'NY FIITARANA, DIA LASA MATSATSO IREO FÔTÔNA IREO.

TAPITRA HATREO NY BIG BANG. NAHATALANJONA TOKOA INY SEHATRA INY. KELY SISA DIA SAIKA RINGANA IZAO TONTOLO IZAO (KITIRAHA IRAY AMIN'NY IRAY LAVITRISA SISA TAVELA) ARY LASA MAIZINA TOY NY ANY AN-DAVAKA NY TONTOLO

OAY LEAZA, IZANY
KA TENA MANARA !

0,15 mm NY
HALAVAN'ONJANNY FÔTÔNA,
ARY IZANY DIA MIFANARAKA
AMIN'NY MARI-PANAM-
PISANDRAHAKA $T_r = -173^{\circ}\text{C}$

NY ATOMA KOSA DIA
MANDEHANDEHA
MANARAKA 150m/s, IZAY
MANOME MARI-
PANAN-DRAHA -267°C

ENY ARY, TOA EFA AZOAZOKO IZAO HOE
AHOANA NY TENA FANDEHAN'IZAO TONTOLO
IZAO

FA ITY MBOLA MISO
FANONTANIANA TENA TSARA :
INONA NO ILANA AN'IZANY ?

IE, MARINA NY ANI
ANSELME. INONA NO TENA
HEVITR'IZANY REHETRA
IZANY ?

ILAINA TOKOA
VE IZANY ?

TAMIN'NY VOALOHANY DIA NISY IZAO **FATIFATIN-JAVATRA** REHETRA IZAO NIKORONTANA DIA NIKORONTANA

IO ILAY **TOHU-BOHU**

DIA AVY EO NY TONTOLO NANOMBOKA NANAMBOATRA **RAFITRA MIFAMPIDIPIDITRA** KOKOA HATRANY, OVANA, ATOMA...

HITAKO NY AINGA FOTOTRA KOSMIKA AMIN'IZANY

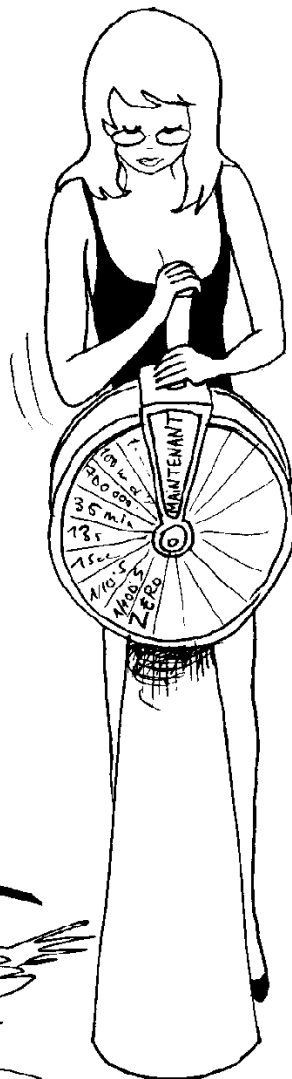
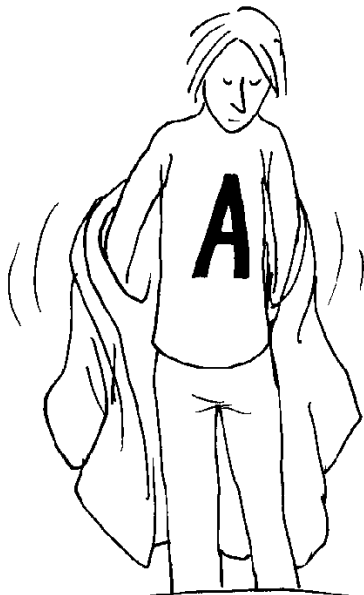
AH... DIA INONA HONO ?

MANINONA NO AMORAINA NY ZAVATRA AZO ASAROTINA ?

IEOA... TSY RATSY IZANY TANTARA KELINAREO IZANY. FA FISAINTSAINANA FOTSINY IZANY, REDIREDIN'NY MPANDALIN-KEVITRA. INONA NO MILAZA FA TOY IZANY TOKOA NY ZAVATRA NISEHO ?

MBA HAMALIANA NY FANONTANIAN'I LEON DIA
HILAOZANTSIKA ITY TONTOLON-KARIPETRA ITY
ARY HIVERINA AMIN'NY ANKEHITRINY ISIKA

ARY AHOANA NY TOHINY
REHETRA ? NY FIFORONAN'NY
VAHINDANITRA, NY
KINTANA ?...
HADABOKA VE ?...

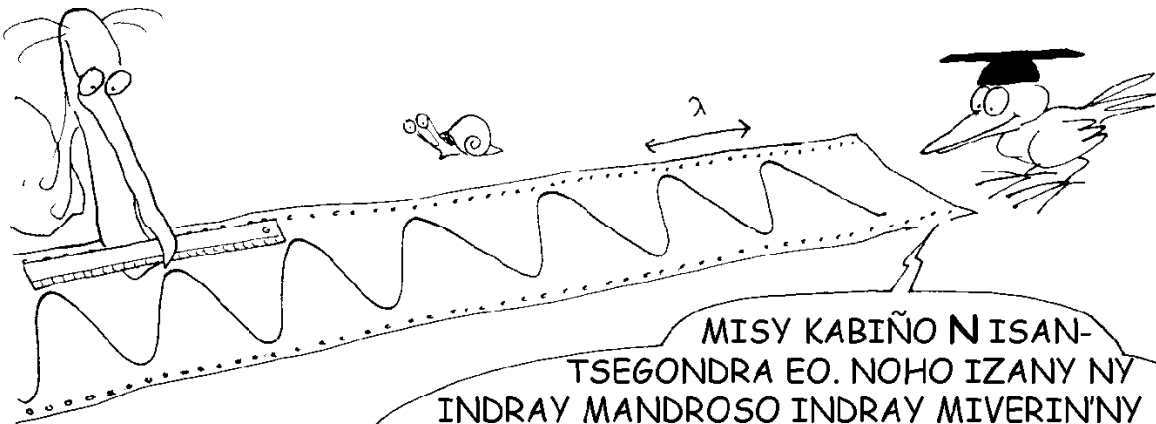

A-A-A, HOTANTARAINA AO
AMIN'NY BOKY "MASOANDRO
MAROBE AN-DAVITRISANY"
IZANY

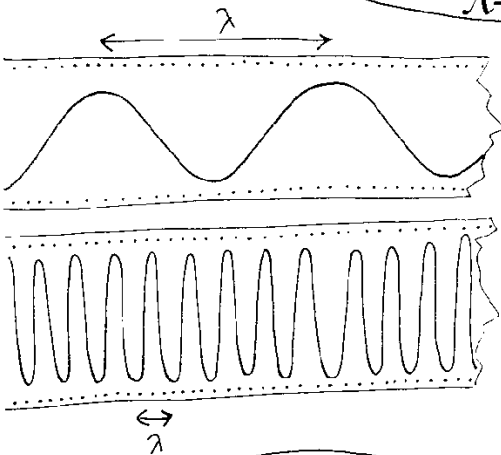
NY FIANTRAIKA DOPPLER

HAY VE E, ENY ARY. IZAHO INDRAY AFAKA MANDREFY NY HALAVAN'ONJA VOARAY

MISY KABIÑO N ISAN-TSEGONDRA EO. NOHO IZANY NY INDRAY MANDROSO INDRAY MIVERIN'NY KAPILY DIA MANDANY FOTOANA AMPAHA-N SEGONDRA : IO NO **TSINGERIN'**ILAY ONJA. MANDRITR'IZAY FOTOANA IZAY DIA MANDROSO $\lambda = c/n$ (HALAVAN'ONJA) ILAY HORONANA

HATETIKA KELY, TSINGERINA LEHIBE, HALAVAN'ONJA LEHIBE. HATETIKA LEHIBE, TSINGERINA FOHY, HALAVAN'ONJA KELY

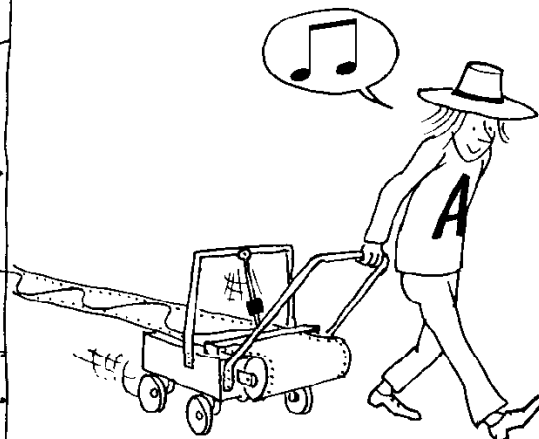
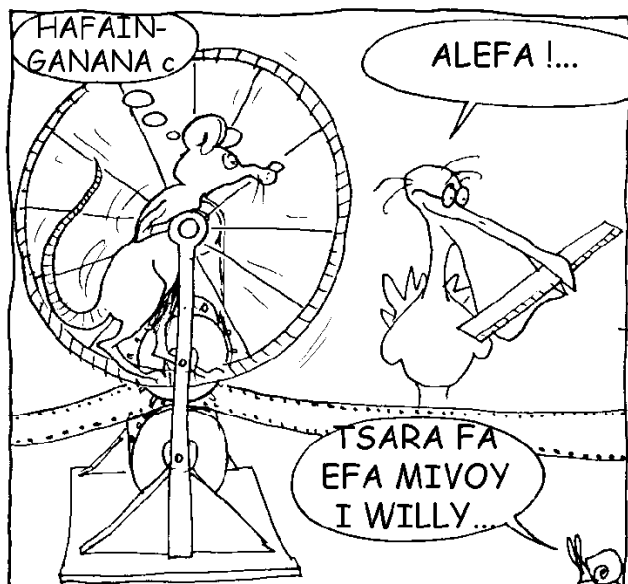
IZAY NO AHAFAHANA MIFANDRAY

TENA ILAINA MIHITSY NY FIFANDRAISANA KAH

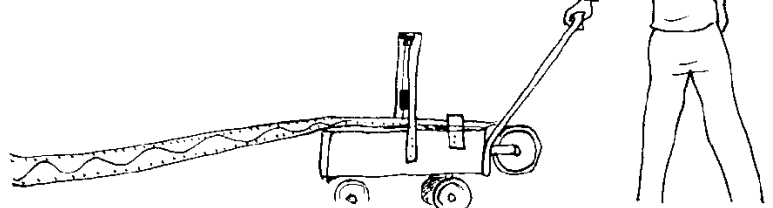
ENY ARY. HANANDRANA HAMPITA HAFATRA AVY ALAVIDAVITRA KOKOA AHO

VONONA ?

EH !!! INONA ITY ATAONAO ? NOVAINAO ANGAHA NY HATETINY ?

TSIA DIA TSIA AN!

!!!

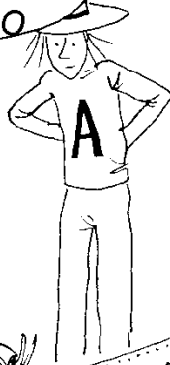
WILLY, MIVOY VE IANAO SA,
LEITY E!

MIVOY **AHO** E!

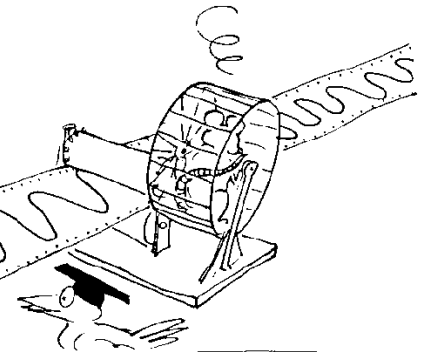
REHEFA TSY FALY IANAREO DIA
SOLOY TOERANA AHO!

DIA AHOANA RY
ZALAHY A, HAZAVAO AHY
NY MANJO ANAREO

?

NIVERINA ARA-DALANA INDRAY
ILAY IZY. FA TEO ALOHA TEO DIA
NITOMBO NY HALAVAN'ONJA (A), IZANY
HOE NIHENA NY HATETIKA TEO AM-PANDRAISA-
NAY AZY. AVY EO, TAORIAN'NY FIFANELANELANANA
ARA-DALANA (B) DIA NITOMBO INDRAY NY HATETIKA,
TEO AM-PANDRAISANAY AZY, IZANY HOE NIHAFOHY
NY HALAVAN'ONJA λ

EH, AFAKA
MIJANONA
AMINIZAY VE
AHO?

ENY RY WILLY A,
MIATOA

LAZAIN'I WILLY FA ARA-
DALANA HATRANY NY
FIVOINY

SAO DIA NY TARATASY
NO NIHALAVA NA
NIHAFOHY ?

TSIA RY ANSELME A,
IZAO NO ATAO HOE
FIANTRAIKA DOPPLER-
FIZEAU

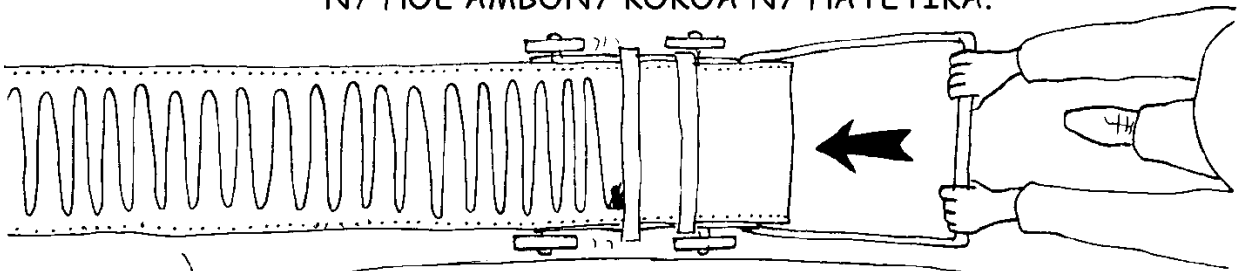
HOE... INONA
?!?

REHEFA AHETSIKAO ILAY KALESY DIA
MIOVA NY HATETIKA HITAMASO.

REHEFA MANALAVITRA
ILAY KALESY DIA VOASINTONA
ILAY VORIVORIN-DEFAK'OVA KA
LASA TOY NY MAIVANA KOKOA NY
HATETIKA.

REHEFA MANAKAIKY ILAY KALESY, REHEFA MANDROSO EO AMIN'ILAY HORONANA IZY, DIA MIVANGONGO NY VORIVORIN-DEFAK'OVA, ARY TOY NY HOE AMBONY KOKOA NY HATETIKA.

IZANY MIHITSY NO MISEHO REHEFA MAHENO NY SIOKANNY FIARAN-DALAMBY MANDALO EO AKAIKINAO IANAO. REHEFA MANAKAIKY IZY DIA AVO KOKOA ILAY FEO. REHEFA MANALAVITRA IZY DIA AMBANY KOKOA ILAY FEO.

NOHO IZANY, RAHA AO ANATINIO RAFITRA IO, DIA AZOKO KAJIANA NY HAFAINGANAM-PANATONANA SY HAFAINGANAM-PANALAVIRAN'ILAY LOHARANOM-PEO (FIHEMORANA) RAHA TOA KA FANTATRO MIALOHA NY HALAVAN'ONJAN'ILAY FANAIRANA ALEFANNY LOHARANO TSY MIHETSIKA IRAY

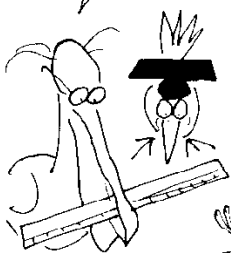
ARY IZAY MANDAITRA AMIN'NY FEO DIA MANDAITRA KOA AMIN'NY HAZAVANA. NY ZAVATRA MANALAVITRA ANAO DIA TOA MENA KOKOA, ARY IZAY MANAKAIKY DIA TOA MANGA KOKOA

ENY ARY, NDAO HAVERINA NY FANANDRAMANA FAMPITAN-
DAVITRA NATAONTSIKA

NOVAINY ANGAHA NY
HATETIKA !?

NA KOA MANALAVI-
TRA IZY...

NIVERINA INDRAY ILAY
TRANGA TEO ALOHA

IZAY MIHITSY ! METY
NANALAVITRA INDRAY
IZY

ARY NIJANONA ERY
NY MPIKABIÑO

TSY MARINA IZANY RY
DONDROM-BELONA ISANY
IRETO A. IZAHO AZA **ITO**
KOH !...

NY FITSOAHAM-BAHINDANITRA

DIA AHOANA IZANY !?!

IZANY HOE ...

...MIHETSIKA NY ERANA

LOZA ITY !!!

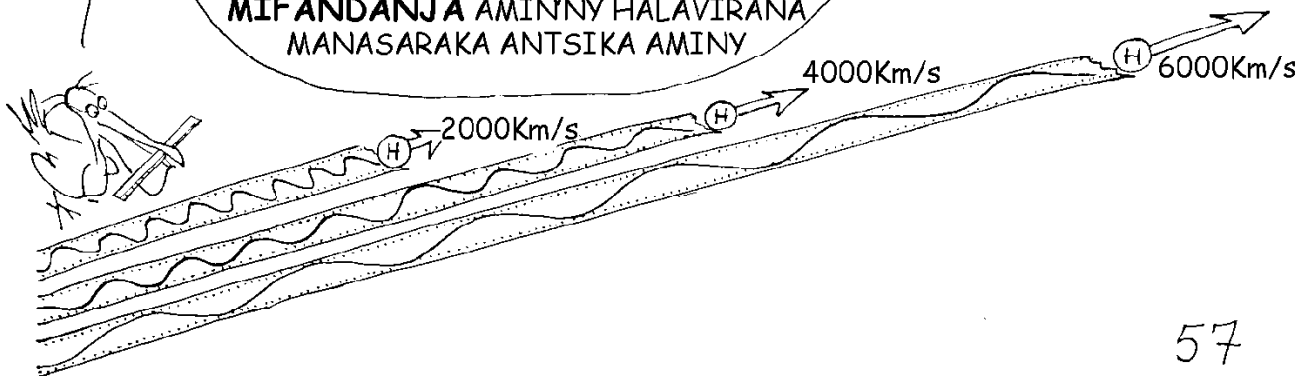
MIALA PA DAHOLO IZAO REHETRA IZAO !...

ILAY RESAKA KARI-PETRA MITOMBO VELARANA TEO IO...

ENY TOKOA MANTSY, IZANY NO FOMBA NAHITANI' I EDWIN HUBBLE NY **FIITARAN'NY TONTOLO** TAMIN'NY **1930**, RAHA TSIKARINY FA MANALAVITRA ANTSIKA IREO VAHINDANITRA ALAVITRA : VOKATRY NY FIANTRAIKA **DOPPLER-FIZEAU** DIA MENAMENA KOKOA HATRANY IZY IREO ARAKARAKY NY ANALAVIRANY

MANANA HALAVAN'ONJA 21 sm IREO ATOMA'HIDROZENA IREO RAHA ARAKA NY AINGA. NY FIANTRAIKA DOPPLER KOSA DIA MANORO AHY HAFANGANAMPANALAVIRANA 2000, 4000, 6000 Km/s

VITANI' HUBBLE NY NAMINAVINA NY HALAVIRANA MANASARAKA ANTSIKA AMIN'IRENY VAHINDANITRA IRENY TAMIN'NY ALALAN'NY HAZAVANA HITANY FA NALEFAN'IZY IREO. ARY DIA NILAZA IZY FA IO HAFANGANAMPANALAVIRANA IO DIA **MIFANDANJA** AMIN'NY HALAVIRANA MANASARAKA ANTSIKA AMINY

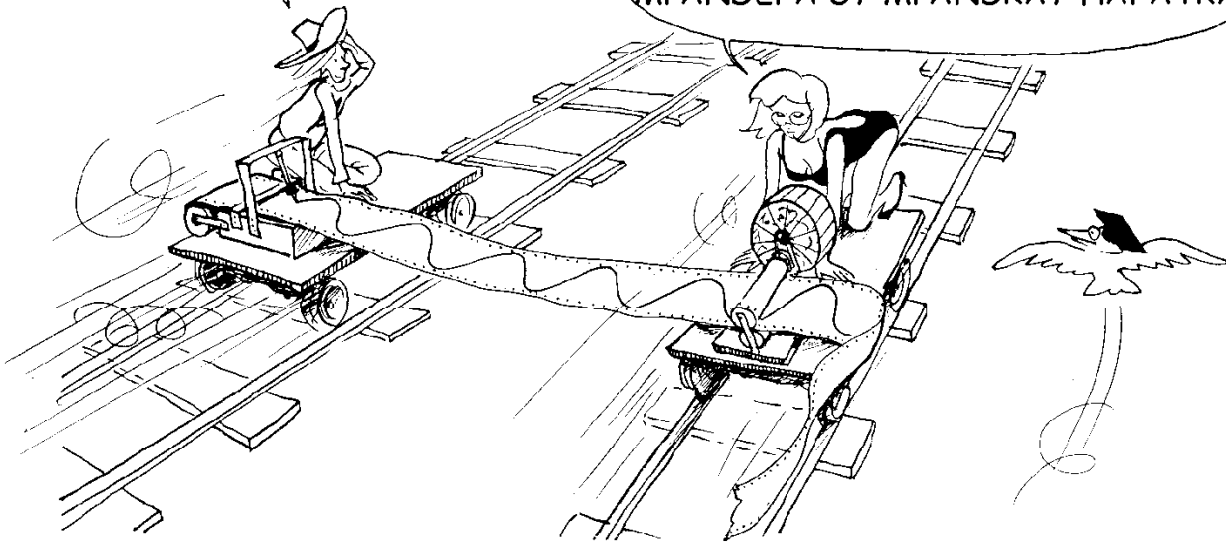
ANDRASO, INONA NO DIKANIZANY ?
MIHAFANGANA VE IREO ZAVATRA IREO
REHEFA MANALAVITRA ANTSIKA ?

TSY TENA IZAY. MITOMBO VELARANA
ISAKY NY LAFINY IRAY ILAY KARIPETRA.
ERITRETO HOE MISOY TEBOKA **A** IZAY
MIALA IRAY METATRA AMINAO AMIN'NY
FOTOANA $t=0$. AFAKA IRAY SEGONDRA DIA
ANY AMIN'NY $1m20$ IZY. $20sm/s$ IZANY NY
HAFANGANAM-PANALAVIRANY.

MANDRITR'IZAY
ELANELAM-POTOANA IZAY IHANY,
NY TEBOKA **B** IZAY $2m$ NIALA
TAMINAO DIA LASA ANY AMIN'NY
 $2m40$ (**B'**) ARY NY HAFANGANANY
DIA $40sm/s$ **RAHA OHARINA
AMINAO**

MANONDRO NY
HAFANGANANA MIANKINA
AMIN-JAVATRA HAFANA NY
FIANTRAIKA **DOPLER**

TSY MISOY FIOVAOVAN'NY
HALAVAN'ONJA RAHA MANDEHA
MANARAKA HAFANGANANA MITOVY
EO AMIN'NY LALANA MIRAZOTRA NY
MPANDEFA SY MPANDRAY HAFATRA.

IZANY HOE MIITATRA
IZANY IZAO TONTOLO
IZAO ?

ANDRASO, MANAN-KEVITRA Hafa
AHO. NDAO HOERITRERETINA HOE...
MIHAFANGANA NY FOTOANA.

KA... TSY Misy
DIKANY ANIE IZANY
E !?

NY FIKABIÑON'NY ATOMA, OHATRA HOE ATOMAN'HIDROZENA, DIA
TOY NY "FITEMPON-DALANDRAN'NY TONTOLO". ERITRERETO HOE Misy
TONTOLO IRAY MITOMBO FITEMPO. REHEFA TONGA NY FAHANTE-RANA
DIA MIHAFANGANA KOKOA IO "FITEMPO" IO. TOY NY HORONAN-TSARY
MISOSA MIADANA IREO SARY AVY AMIN'NY LASA REHEFA TONGA ATY
AMINTSIKA. ARY HADISOAM-PITAZANANA FOTSINY NY FIANTRAIKA
DOPPLER.

MARINA IZANY RY TIREZIASY A, AZO SAINTSAININA
DAHOLO NY ZAVA-DREHETRA ARY IZANY LAZAINAO IZANY
DIA TOY NY HOE MIVOATRA ARAKARAKA NY FOTOANA NY
LALANAN'NY FIZIKA, IZAY KOA NO VINA VINANI FRED HOYLE

MANGATSIKA NY VODILANITRA

FA Misy HEVITRA IRAY
Hafa MANOHANA NY
FIITARANA SY NY **BIG BANG**
IZAY TSOAKEVINY

mi !

TEO ISIKA DIA NAHITA FA FÔTÔNA IRAY AMIN'NY IRAY
LAVITRISA IHANY NO AFAKA NIOVA HO RAHA

SY VONDRONKITIKA !

TOKONY HISY FÔTÔNA IFOTONY TAVELA IZANY,
EO HO EO AMIN'NY 500 ISAN-TSANTIMETATRA
TORATELO EO (TOY IZANY KOA NY NEUTRINO
IZAY SARO-TSIKILOVINA KOKOA)

TOKONY HO DIMY
MILIMETATRA NY
HALAVAN'ONJANY, ARY IZANY
DIA MIFANARAKA AMIN'NY
MARI-PANAM-PISANDRAHANA T_R
TELO DEGRE TANTERAKA
(-270°C)

HITANI PENZIAS SY WILSON
IREO FÔTÔNA MAHANTRA ANGOVO
IREO TAMIN'NY 1964. IREO NO TENA
LAVENON'NY **BIG BANG** SY POROFO AZO
TSAPAIN-TANANA ANANAN'IO DIHY
KOSMIKA LEHIBE IO

EH OH ...

mi !!

NY FARAVODILANITRA KOSMIKA

SOFIA A, MILAZA NY LALANANI HUBBLE FA MITOMBO ARAKARAKY NY HALAVIRANY NY HAFAINGANAMPITSOAHAN'NY ZAVATRA IRAY...

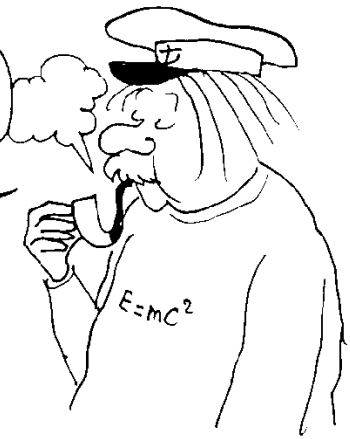
NOHO IZANY, RAHA ARA-LOJIKA, DIA MISOY ZAVATRA MANALAVITRA ANTSIKA AMIN'NY HAFAINGANANA MITOVY NA METY AMBONY NOHO NY HAFAINGANAN-KAZAVANA MIHITSY AZA !?!

NOHO IZANY DIA TSY HO TONGA ATY AMINTSIKA INTSONY NY HAZAVANY ?!

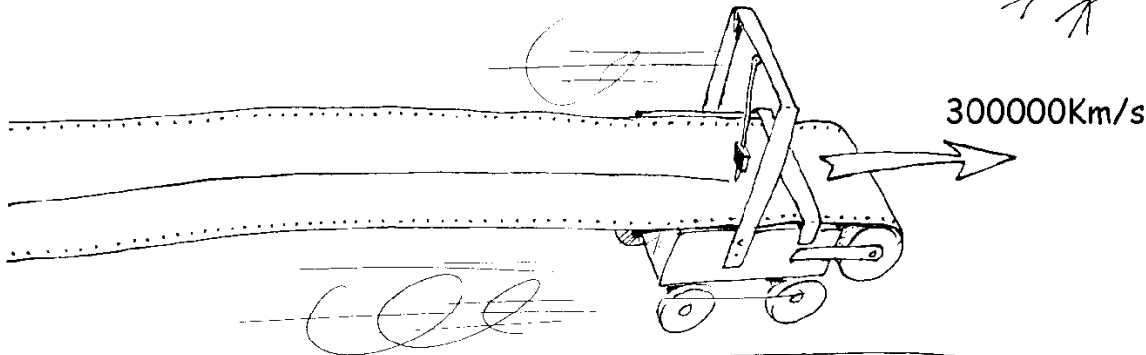
FA NAHOANA ? RAHA MANALAVITRA AHY AMIN'NY HAFAINGANANA MIHOATRA NY AN'NY FEO NY FIARAMANIDINA IRAY DIA HENOKO IHANY ANIE NY FEO AVOAKANY E, SA TSY IZANY ?

RAONDRIKELIKO ISANY A, TSY TOY IZANY NO TOKONY HO FIJERINAREO AZY

NY FIOVAN-TOERANA DIA MISOY FIANTRAIKANY AMIN'NY **FOTOANA** (*). NY ZAVATRA IRAY MANDEHA MANAKAIKY NY HAFANGANAN-KAZAVANA 300000Km/s DIA AO ANATIN'NY TAPOAKM-POTOANA Hafa noho ny antsiaka. Toy ny horonan-tsary mandeha miadana ny hafatra ALEFANY ARAKA NY FAHITANTSIKA AZY

ARY RAHA TOY NY HAFANGANAN-KAZAVANA NY AN'IO ZAVATRA IO OHARINA AMINTSIKA, DIA MIBOLISATRA TANTERAKA NY FOTOANA. TSY MIHETSIKA TOY NY SARIVONGANA NY FOTOANANY

NOHO IO FOTOANA MIBOLISATRA IO DIA MIHENA NY HATETIK'ONJA EO AMPANDRAISANTSIKA AZY. ARY IO TOE-JAVATRA TSY TOMOMBAN-DALANA IO DIA MIHARO, MIAMPY AMIN'NY FIANTRAIKA **DOPPLER**. REHEFA MAHATRA TRA c NY HAFANGANAMPANALAVIRAN'ILAY MPANDEFA OHARINA AMINTSIKA, DIA MILATSAKA HO AOTRA NY HATETIK'ONJA VOARAY. TSY MISOY ANGOVO INTSONY. TSY MISOY ONJA INTSONY, TSY MISOY HAFATRA INTSONY !

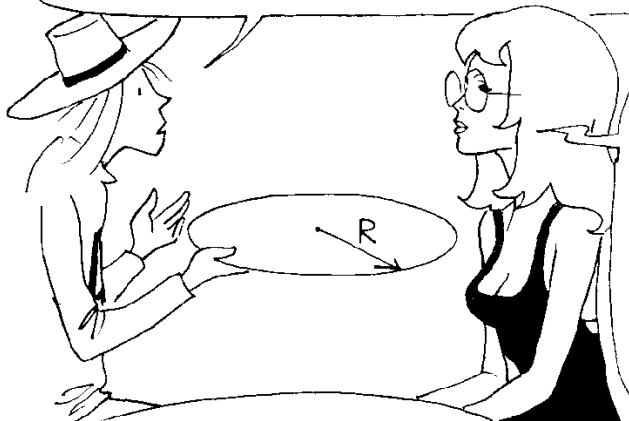
NY ONJAN-DRANOMASINA MANANA HATETIKA TAMOANA DIA TSY ONJA INTSONY !

(*) JEREO, "MIFAMPIANKINA DAHOLO NY ZAVA-DREHETRA", EFA VOADIKA AMIN'NY TENY MALAGASY

NY ZAVATRA MANODIDINA ANTSIKA DIA MAHATRA TRA HAFANGANANA MIANKINA 300000Km/s AO ANATIN'NY KIBORY ANTSOINA HOE **FARAVODILANITRA**. TSY IO NO FEFIN'NY **ZAVATRA MISY** FA KOSA FEFIN'NY **ZAVATRA AZONTSIKA FANTARINA**. NY TONTOLO AZONTSIKA TAKARINA DIA METY HO AMPAHANY BITIKA AMIN'NY TONTOLO IRAY MIVELATRA KOKOA ARY IO FARAVODILANITRA IO DIA ANY AMIN'NY FOLO LAVITRISA TAON-KAZAVANA ANY. NY HALAVIRANA FARANY ALAVITRA TSINJON'NY MASOLAVITRA LEHIBE MATANJAKA INDRINDRA ERAN-TANY, ANTSOINA HOE **PALOMAR**, DIA IRAY LAVITRISA TAON-KAZAVANA

Hoy ny Tale

FA INONA NO TENA DIKAN'ILAY TANA R AN'NY TONTOLO TEO INY ?

NANOMBOKA NY TANTARA FONNY MBOLA IRAY AMPAHAZATON-TSEGONDRA NO NIAINANNY TONTOLO. ERITRERETO HOE NISY NANORITRA FARIBOLANA TAMIN'IZANY FOTOANA IZANY, NA NY TSARATSARA KOKOA AZA DIA KIBORY MANANA TANA R ARY ARAHINTSIKA HATRANY NY FIITARAN'IO KIBORY IO. IZAY FOTSINY...

NOHO IZANY DIA TSY MANAO VINAVINA FOTSINY ISIKA RAHA MILAZA HOE METY HO MANANA NA TSY MANAM-PAHATAPERANA NY ERANA (*)

MAHAFATIFATY ERY NY MASONY

EH, O'R'IZY ROA A !

MBOLA TSY TAPITRA ANIE ITY TANTARA AN-TSARY ITY E !

HI HI HI

MBOLA MILA ANAREO IZAHAY

(*) JEREO NY **BOKIN-DRAFITSARY**, EFA VOADIKA AMIN'NY TENY MALAGASY

IREO MODELIN'I FRIEDMANN

SOFIA A, INONA NO MAHATONGA NY FIITARANNY TONTOLO ?

HERIN-TSINDRY. TAHAKA NY HOE NIPOAKA TOY NY BAOMBA IZAO TONTOLO IZAO

DIA TSY MISOY MANAKANA IO FIITARANA IO VE ?

MITARIKA NY TONTOLO HIFINTINA NY FIFAMPISINTONAN-KERY, MITARIKA AZY HIGORODANA

TSY AZO ERITRERETINA VE HOE MISOY TONTOLO IRAY IFANDANJÀN'IREO HERIN-TSINDRY SY FIFAMPISINTONAN-KERY IREO ?

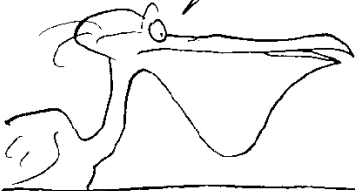
AZO POROFOINA FA TSY HISY MIHITSY IO FIFANDANJÀNA IO. RAHA VAO MISINTAKA KELY IVELAN'ILAY FIFANDANJANA IO TONTOLO "MIDÔKO" IO DIA NA IZY MIPOAKA NA IZY MIGORODANA

FIPOAHANA

FIGORODANANA

KA, HONO HO' AHO,
METY HOE SAIKA ...
NIGORODANA IZANY NY
TONTOLONTSIKA TANY
AM-BOALOHANY FA TSY
NIPOAKA ?

AZO LAZAINA
HOE TSARA
VINTANA
IHANY ISIKA...

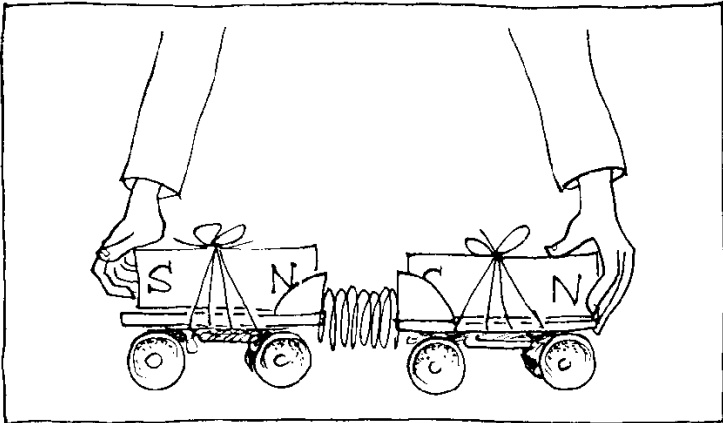
IZA ARY NO AFAKA
HILAZA AMINAREO FA
TSY ... NIHEMOTRA NY
FOTOANA...

TSSS !...

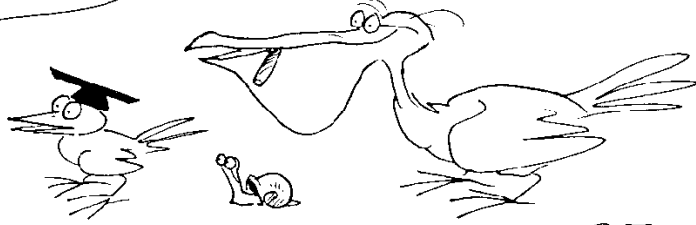
INONA NO
ATAONAO ?

NAMETAKA ANDRIAMBY ROA TEO AMIN'NY
FIKORISANA I ANSELME. MIFAMPISIN-
TONA IZY ROA IREO. FA NY VIMIAINA
VOAPOTSITRA EO ANELANELANY KOSA
DIA MAMPIFANALAVITRA AZY.

HITANAO, NY ANDRIAM-
BY, ETO, NO MISOLO TENA
NY FIFAMPISINTONAN-
KERY MAMPIFANDRAY. ARY
NY VIMIAINA NO SOLON'NY
HERIN-TSINDRY.

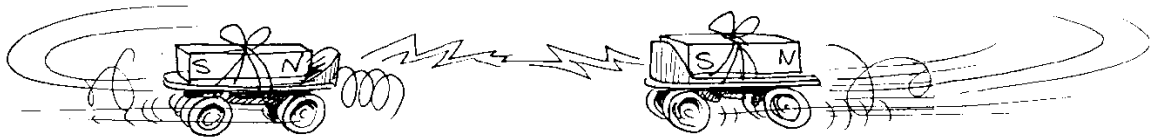

REHEFA AVOTSITRO IZY IREO DIA MIFANALAVITRA IREO FIKORISANA.

TRANGA ROA NO METY HISEHO : RAHA AMPY TSARA NY TOSIKY NY VIMIAINA DIA MIFANALAVITRA FOANA IREO FIKORISANA. REHEFA MITOMBO NY HALAVIRANA MISY EO AMINY DIA MAIVAN-DANJA KOA NY FIFAMPISINTONANKERINY, IZAY MIOVA TAHAKA NY AKON'NY TORADROANTIO HALAVIRANA IO

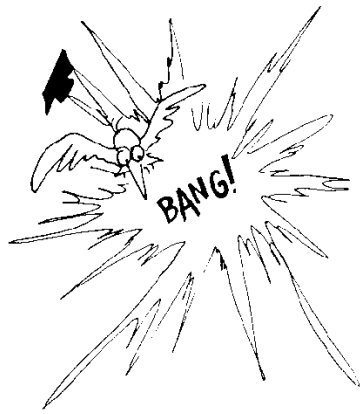
RAHA TSY MISY NY FIFAMPIKASOHANA DIA HAHAZO **HAFANGANANA TSY MIOVA** IREO FIKORISANA IREO.

FAHAROANIZAY, RAHA MAIVANA LOATRA NY TOSIKY NY VIMIAINA, NA MATANJAKA LOATRA IREO ANDRIAMBY, DIA HIVERINA IREO FIKORISANA, "HIFAMPIANJERA" MANARAKA HAFANGANANA MITOMBO HATRANY IZY IREO

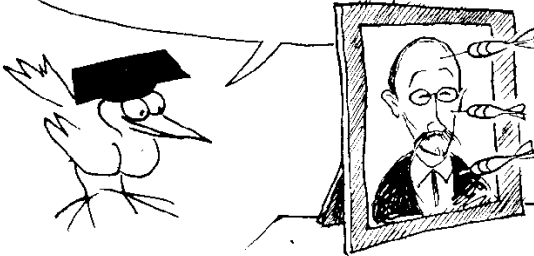
IZAY VOALAZA TEO DIA MANEHO KARAZAN-TONTOLO ROA METY HISY :

SEHO VOALOHANY : TSY MANAM-PETRA ILAY FIITARANA. REHEFA MATY NY KINTANA AO DIA HISY NY ALINA, NY HATSIKA MANDRAKIZAY, NY **FAHAFATESANA ARA-PANA**

SEHO FAHAROA : MIVOAKA HO MPANDRESY NY FIFAMPISINTONAN-KERY. REHEFA TONGA AMIN'NY FIITARANA FARAN'IZAY TRATRANY ILAY TONTOLO DIA "MIVERINA MIRODANA ANATY" IHANY. RAVA DAHOLO IREO RAFITRA, VAHINDANITRA, ARY KINTANA. NA NY ATOMA AZA DIA POTIPOTIKA MIHITSY. ARY MISY **BIG BANG** MIVADIKA MANDRA-PITROATRAN'NY TONTOLO INDRAY, MANDRA-PISIAN'NY FIITARANA MANARAKA INDRAY.

ILAY MATEMATISIANA ROSIANA **FRIEDMANN** NO NAMORONA IREO MODELIN-TONTOLO TSY MIDÔKO VOALOHANY TAMIN'NY TAONA 1930

RAHA FANTATRO HOE TSY MIDÔKO NY TONTOLO DIA HO HITAKO TALOHAN'I **FRIEDMANN** IZANY (*)

TAMIN'NY TAONA 1917 I RAMOSE ALBERT NO NANANGANA NY MODELY MIDÔKO TAMIN'NY ALALAN'NY KAJY MATEMATIKA AVO LENTA SY SARO-TAKARINA KA KIVY ERY IZY NAHITA NY MODELIN'I **FRIEDMANN** IZAY TOY NY NANGALATRA NY FANDRESENA AMAM-BONINAHINY. NOTAZONINY HO AZY IRERY ARY NY RIJANKEVITRY NY "RELATIVITE GENERALE" NANDRITRA NY TAONA MARO.

ARAKA IREO MODELIN'I **FRIEDMANN** DIA MITATRA HATRANY NY TONTOLO RAHA LATSAKY NY 5×10^{-30} GRAMA ISANTSANTIMETATRA TORATELO NY HAKITROKY NY RAHA (ANKEHITRINY). ANKOATR'IZAY DIA HANANA HADIRY SY FIITARANA TSY MANAM-PETRA AO AMIN'NY ERANA IO TONTOLO IO

(*) IO MIHITSY NO TENY NALOAKY NY VAVAN'I **EINSTEIN**

~~IREO~~ NY RAFITSARIN'NY TONTOLO

HO ANTSIKA NY TONTOLO DIA EFA-TSAKA MIHOA-BELARANA (HYPERSURFACE) ARY IFANGAROAN'NY ERANA SY NY FOTOANA. IREO ZAVATRA VOALAZA TAO ALOHA TAO DIA SAMY MIFANARAKA AMIN'NY SEHO IRAIN'IO **FISIA-TONTOLO** ATAO HOE **ERAM-POTOANA** IO.

NY TONTOLO... AHOANA NY **ENDRIKY** NY TONTOLO ?

MAMPALA-HELO...

AMPAHATSIAHIVINA FA NY ISAN-TSAKAN'NY ERANA IRAY DIA TSY INONA FA NY ISAN'NY HABE ILAINA HAMARITANA NY TOERAN'NY TEBOKA IRAY AO AMIN'IO ERANA IO.

TONGAVA AMIN'NY ¹ALATSINAINY @ 11 ORA EO AN-TSAPANAN'NY

²LALANA FAHENINA

SY NY

³LALANA FAHADIMY

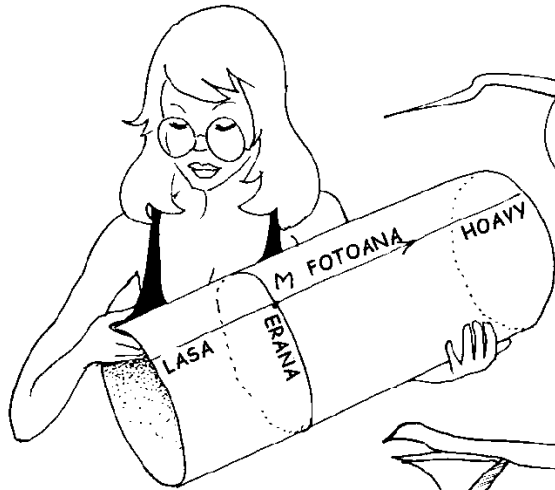
AO AMIN'NY ⁴

RIHANA FAHATELO

: HABE EFATRA

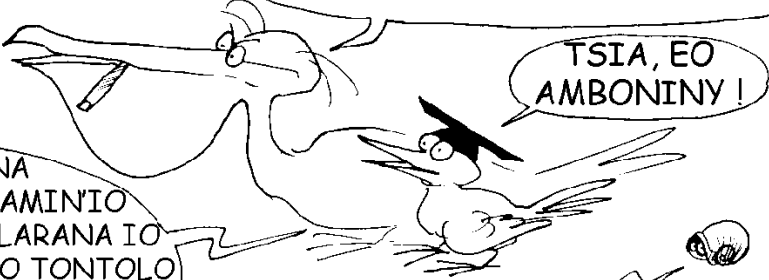
NY SARY IRAY DIA AHAFAHANA MANORITRA ERANA ROA SAKA FOTSINY, IZANY HOE VELARANA. NOHO IZANY DIA HANDINIKA ERAM-POTOANA ROA SAKA ISIKA, KA NY IRAY DIA NY TOERANA ARY NY IRAY DIA NY FOTOANA

FOTOANA
TOERANA

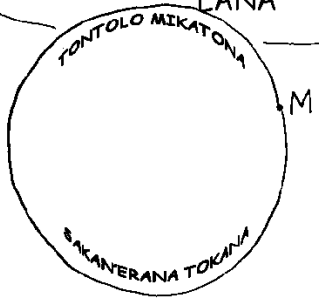
NY MODELIN-TONTOLO MIKATONA VOALOHANY, NY MODELY MIDÔKONI EINSTEIN, DIA AZO ASEHO AMIN'NY ALALANNY VARINGARINA IRAY

ANDRASO, RAHA AZOKO TSARA DIA... AO ANATINIO VARINGARINA IO IZANY ISIKA ?

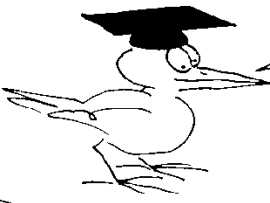

TSIA, EO AMBONINY !

AMIN'NY FOTOANA IRAY DIA TONDROINA AMINIO TEBOKA M EO AMIN'NY VELARANA IO NY ZAVATRA IRAY ARY IZAO TONTOLO IZAO DIA FERANA AMIN'ILAY FARIBOLANA

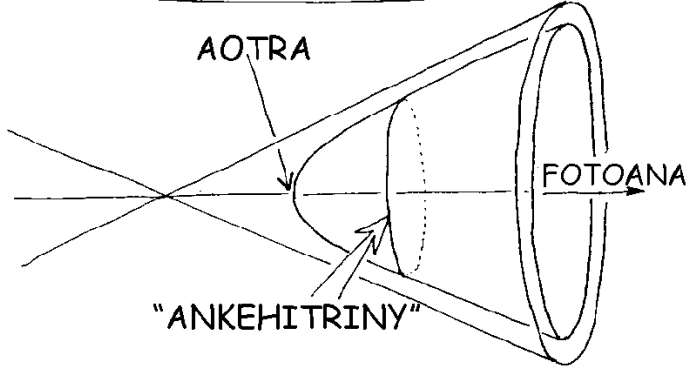

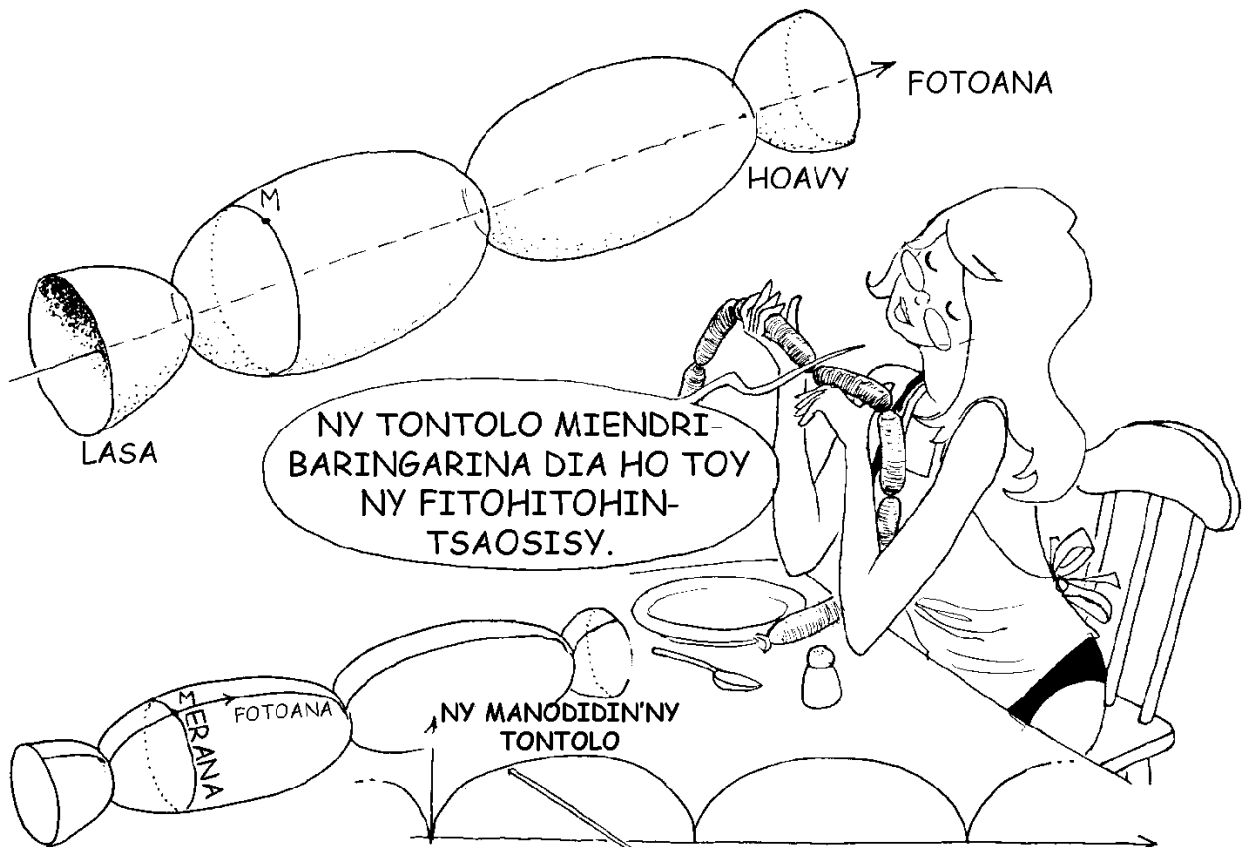
REHEFA TSY MIHETSIKA ILAY ZAVATRA IO DIA MANORITRA NY MPIHARY VARINGARINA IZY, REHEFA MANDEHA NY FOTOANA

MORA KELY NY MANEHO NY FIITARANIO TONTOLO MIKATONA IO MANDRITRA NY ELANELAM-POTOANA IRAY, KA IZANY DIA MANOME MODELIN-TONTOLO TSY MIDÔKO.

ITO OHATRA MISOY ENDRIKA ROA SAKAN'NY ERAM-POTOANA MITATRA TSY AN-KIATO IRAY

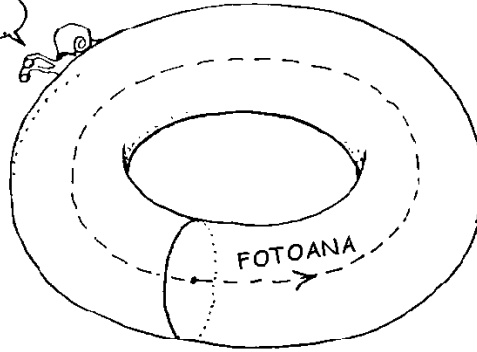

FA, HONO HO' AHO, NAHOANA MOA NY FOTOANA NO HOE TSY MAINTSY "MISOKATRA", IZANY HOE TSY MANAM-PETRA ANY AMIN'NY HOAVY SY NY LASA ?

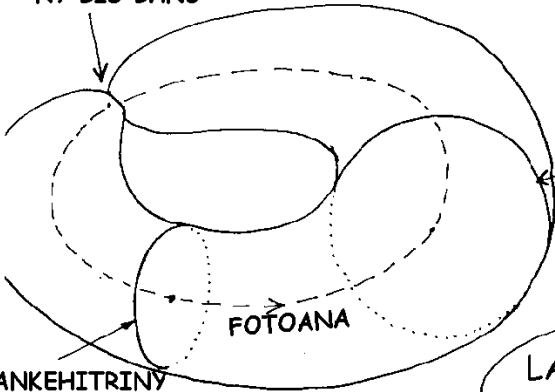
TS'ISY OLANA MIHITSY...
RAHA AKATONTSIKA NY
MODELINI EINSTEIN DIA
HAHAZO ... VARINGARIM-
BELARINAHODINA
ISIKA

IZAY
INDRAY!

AO AMIN'IO ERAM-POTOANA TENA MIKATONA
IO DIA MIVERIMBERINA NY TRANGAN-JAVATRA REHETRA
ISAKY NY ELANELAM-POTOANA T IZAY TSINGERIN'IO
TONTOLO HAFAHAFY IO

TRANGA MIAVAKY
NY BIG BANG

AZO AKATONA KOA NY
TONTOLO MITSINGERINA
IRAY.

FIITARANA
FARATAMPONY

LASA FITOHITOHIN-TSAOSISY TOKANA
MIKATONA ILAY IZY !

OAY, JEREO I LEON !!!

AZO NOVINAVI-
NAINA IHANY FA TSY
MAINTSY HO LASA
KOA I LEIRY IO ...

FEHINTENY

IZAY NO FANTATSIKA
MOMBA NY FIANDOHAN'
IZAO TONTOLO IZAO

IZANY HOE... IZAY NO
HEVERINTSIKA HOE
FANTATSIKA. EFA IM-
BETSAKA NIOVA MANTSY
IZANY TAO ANATIN'NY
5000 TAONA !

"... FA IO FIKIRIZANA
NIFANARAHANA HAHATAKARANA
NY HEVITR'IZAO TONTOLO IZAO IO
DIA ANISAN'IREO ZAVATRA VITSY
MANONDROTRA NY FIAINAN' OLOMBE-
LONA HIHOATRA ILAY SANGY RATSY
AMIN'NY ALALAN'NY FANOMEZANA
HASINA AZY AO AMIN'ILAY

TANTARA "
STEVEN WEINBERG

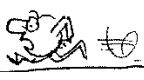

NY TOHIN'NY **BIG BANG** (FIFORONAN'NY VAHINDANI-
TRA, NY KINTANA, ets...) DIA HO HITANAO AO AMIN'NY
BOKY "**MASOANDRO MAROBE AN-DAVITRISANY**"

TEATIRA KOSMIKA

FOTOANA	MARI-PANA	HAKITROKA	ZAVA-NISEHO
TALOHA...	$T \geq 10^{12}$ degre		?
1/1000 segondra	300 lavitrisa degre		FIFANGAROAM-PÔTÔNA, NEUTRINO, ANTINEUTRINO (NY FÔTÔNA IHANY NO MANOHITRA NY TENANY), VAKINIVO, MANOHIBAKINIVO, SILAKIVO, MANOHITSILAKIVO, VOANARATRA ARY MANOHIBOANARATRA (MIABOIVO)
1/100 segondra	100 lavitrisa degre	4 lavitrisa grama isaky ny sm^3	VONOMOKA HADRONS (FÔTÔNA, MANOHIBAKINIVO, SILAKIVO, MANOHITSILAKIVO) IRAY AMIN'NY IRAY LAVITRISA SISA TAFAJANONA. NY AMBINY DIA HO FOANAN'IREO ANTI-HADRONS MBA HANOME FÔTÔNA INDRAY
1/10 segondra	30 lavitrisa degre		TS'ISY LAZAINA. NAFANA LOATRA TAMINIO KA TSY AFA-NIFORONA NY OVAN'ATOMA.
1 segondra	10 lavitrisa degre	380000 grama/ sm^3	"MIAINANY FIAINANY" NY NEUTRINOS. TSY MIFAMALIASA AMIN'NY RAHA INTSONY IZY IREO
13 segondra	3 lavitrisa degre		VONOMOKA VOANARATRA-MANOHIBOANARATRA. IRAY AMIN'NY IRAY LAVITRISA KOA SISA NO TAVELA
3 minitra	1 lavitrisa degre		VOATROVANA : FIFORONAN'NY OVAN'HELIUM. FANJAVONAN'IREO SILAKIVO AFAKA (FETR'AINA : 109 SEGONDRA)
35 minitra	300 tapitrisa degre	1 grama/ sm^3	TONTOSA NY VOATROVANA : 25% HELIUM, 75% HIDROZENA
700000 taona	3000 degre		REHEFA FOANA NY ANKAMAROAN'NY RAHA SY NY VONDRON-KITIKA, DIA MIAINA "FOTOAM-PAMOAHANTANA" NY TONTOLO, KA NY ANGOVO-RAHA DIA LASA MANANA ENDRIKA FISANDRAHAKA. REHEFA TAFIDINA 3000° NY MARI-PANA DIA MIFORONA IREO ATOMA TAMOANA ARY MITSAHATRA NY FIFAMALIANASA EO AMIN'NY FÔTÔNA SY NY RAHA : TONTOLO "MANGARAHARA"
100 tapitrisa taona	TR=-173°C TM=-267°C		NITOTONGANA NY MARI-PANAN'IREO ATOMA TAMOAN'HIDROZENA SY HELIUM NOHO IZY TSY HAFANAIN'NY FÔTÔNA INTSONY. MIFORONA NY VAHINDANITRA, SY IREO KINTANA VOALOHANY
5 lavitrisa taona			FIFORONAN'NY TANY
10 lavitrisa taona	TR=-270°C (3 degre kelvin)	10^{-30} grama/ sm^3	FIVOARAN'NY AINA
Androany			FAMORONANA NY BAOMBA ATOMIKA ...

MALAGASY

AKO
 ARA-KALAKY
 ERAM-POTOANA
 ERANA
 FANDOTSOANA
 FANOITRA
 FIFORONAN'ENDRIKA
 FIKORISANA
 FISIA-TONTOLO
 FITOPATOPA
 FIVOLAN-TSINANANA
 FORIFOTRA
 HAKITROKA
 HATETIKA
 HERINKAFANA
 IFOTONY
 KABIÑO
 KIBORY
 KITIDRAHA
 KITIPANANAHANA
 MAMORON'ENDRIKA
 MANOHIBAKINIVO
 MANOHIBOANARATRA
 MANOHIMANIFIIVO
 MANOHITSILAKIVO
 MIABOIVO
 MIDÔKO
 MIFANDANJA-TOERANA
 MIGORODANA
 MIHALO
 MIKABIÑO
 MITOMBIN-KERINARATRA
 OVANA
 PITINJAKA
 RAHA
 SAFOTOFOTON-TONTOLO
 SAKA
 SAVORINALA
 SILAKIVO
 SINGAPITINY
 TAMOANA
 TAVY
 TORADROA
 TSINGERINA
 TSY TOMOMBAN-DALÀNA
 VAHINDANITRA
 VAKINIVO
 VARINGARIM-BELARINAHODINA
 VARINGARINA
 VIHIN'ATOMA
 VOANARATRA
 VOANARATRA AFAKA
 VOATROVANA
 VONDRONKITIKA
 VONGAM-BAIKA
 VORIVORIN-DEFAK'OVA

FRANTSAY

INVERSE
 CINETIQUE
 ESPACE-TEMPS
 ESPACE
 SECRETION
 LEVIER
 MORPHOGENESE
 PATINS A ROULETTE
 ENTITE-UNIVERS
 ONDULATION
 COURBURE
 CLOQUE
 DENSITE
 FREQUENCE
 THERMODYNAMIQUE
 ORIGINEL
 OSCILLATION
 SPHERE
 PARTICULE
 SEXON
 MORPHOGENETIQUE
 ANTIPROTON
 ANTIELECTRON
 ANTILEPTON
 ANTINEUTRON
 POSITRON
 STATIQUE
 SYMETRIQUE
 IMPLOSER
 (se) DECOMPOSER
 OSCILLER
 ELECTROMAGNETIQUE
 NOYAU
 PARTICULE
 MATIERE
 CHAOS
 DIMENSION
 MOUSSE
 NEUTRON
 ANTIPARTICULE
 NEUTRE
 RECIPIENT
 CARRE
 PERIODE
 RELATIVISTE
 GALAXIE
 PROTON
 TORE
 CYLINDRE
 NUCLEON
 ELECTRON
 ELECTRON LIBRE
 NUCLEOSYNTHESE
 ANTIMATIERE
 QUANTA
 SINUSOÏDE

Iaraha-mahalala fa tsy ny Malagasy rehetra akory no manana rakibolana ahafahany mijery izay teny tsy fantany. Iaraha-mahalala koa fa amin'ny teny frantsay ny fampia-narana any amin'ny ambaratonga rehetra. Teo am-pandikàna ity boky ity ho amin'ny teny malagasy ary dia niarahy fa tsy ho takatry ny mpamaky rehetra ny voambolana hampiasaina ato. Ka rehefa nandinika izahay dia nanapa-kevitra fa hasiana fanazavana ireo teny sarotra rehetra miaraka amin'ity boky ity mba ho tratra ny tanjon'ny SSF amin'izao asa fampielezana ataony izao.

Nous savons tous que seule une minorité malgache peut s'offrir le luxe de posséder un dictionnaire. Nous savons aussi que l'enseignement, à Madagascar, se fait en français. En toute connaissance de cause, et au cours de notre travail de traduction, nous en avons conclu que seule cette minorité pourrait comprendre les mots scientifiques utilisés dans cet album. Après réflexion, donc, nous avons décidé d'inclure ce lexique afin que le but de SSF soit atteint à travers cette vulgarisation.

Tantely
 RANDRIAMITANTSOA